

INCELEME

MADENCİLİK'TE SON DURUM

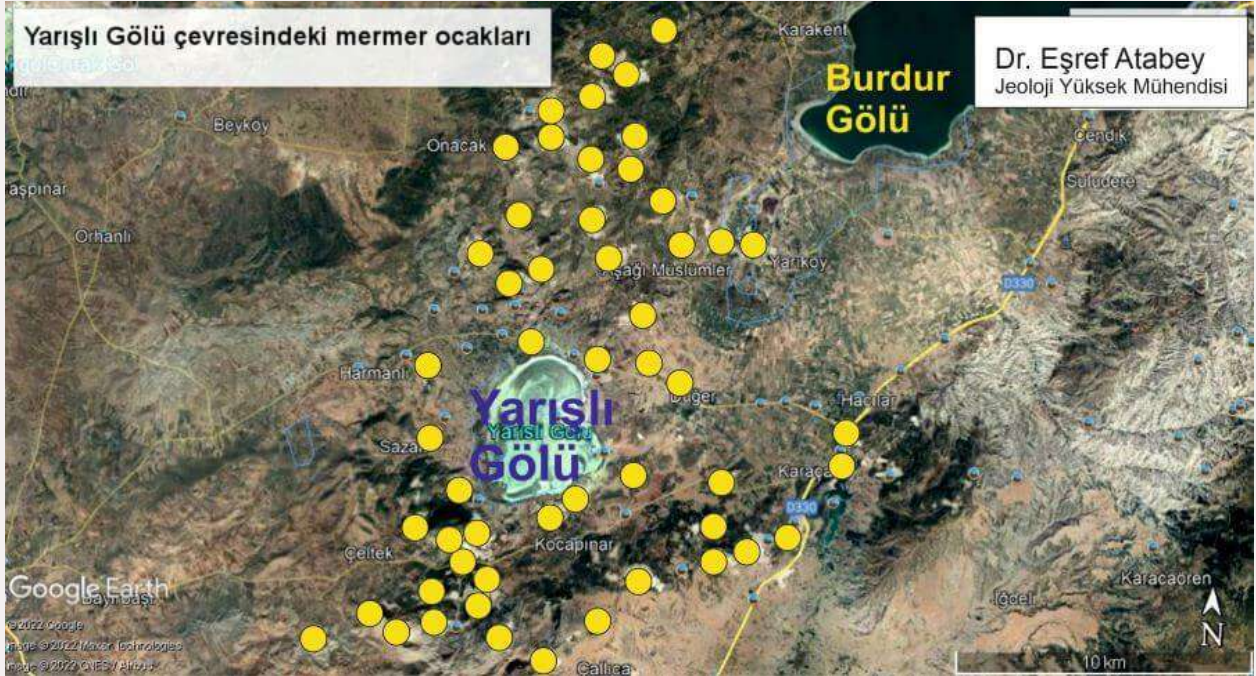
TURHAN DEMİRBAŞ

2799

Madencilik'te sorunlar bitecek gibi değil, her taraf karma karışık olmuş durumda. Özelleştirmenin ve hammadde üretimine dayalı politikaların bizi bir yere getirmeyeceği belli iken maden sahalarımızı hızla tüketip peşeş çekiyoruz. Hangi madenden bahis etsek durum vahim durumdadır.

Mermer ve taş ocakları hoyratça kullanıldı, dağlar tükendi. Yol yapacağız diye, kota getireceğiz diye sürekli taşıma yapıldı ve sonuç taş ocakları açısından kötü ama sorsan memlekette taş mı yok diyeceklerdir. Mermerde de durum aynı, üretim

yapılacak saha kalmadı. Doğal taş ağırlık verildi, o da sonuçta çevre duyarlılığı açısından tam not alamadı. Fethiye'ye gelirken Burdur sonrasında yukarıda bahsettiğim yol yükseltme ve dağların neredeyse sıfır kota indiğini görmekteyim. Daha sonraki yol güzergâhında da mermer ocağı açıyoruz diye her yer kazılmış durumda. Afyon ilindeki göletler suyu kestikleri için Burdur Gölü küçüle küçüle ufak kalmış. DSİ göletleri de bir sorun, kil, taş ve çakıl ocağı diye her taraf talan edilmiş durumda. Mermer ve taşocakları beraberinde

Burdur ve çevresinde çölleşmeyi getirmiş.

MTA'dan emekli Jeoloji Yüksek Mühendisi Eşref Atabek'in birçok raporunu okudum. Arkadaşımız dikkat çeksin ve bir daha yapılmasın diye Facebook sayfalarında bu raporları yayınladı.

Birinci örnek; Konya ili, Hadim ilçesi, Korualan Mahallesi (Gezlevi), Korualan Deresi doğu yamacında bir zon boyunca uzanan kuvarsit kaya biriminde açılmış kırmataş (agrega) amaçlı bir taş ocağı vardır. Çıkarılan malzeme kuvarsit olup kimyasal bileşimi silisyum dioksittir (SiO₂). Malzeme gevrek olup, ezilme ve alterasyonla toz haline gelmektedir. Kırmataş (agrega) amaçlı bu malzeme, yol sergi malzemesi ve beton için uygun olmayıp kullanıldığı alanlarda yapı güvenliği sorunu yaşanmasına yol açacaktır.

Faaliyet sırasında ocaktan çevreye silis tozu yayılıyor olması asıl tehlikeyi oluşturmaktadır. Pasaların (atıklar) bahçeye, kiraz ağaçlarına doğru döküldüğü ve ağaçların tozdan etkilendiği görülmüştür. Çevreye yayılan toz rüzgârlarla daha uzak mesafelere ulaşabilmektedir.

Silis tozları silikozis nedenidir. Silikozis, pnömonyozlar başlığı altında toplanan akciğer hastalıklarındandır. Hastalık, ölümcül olanlarından birisidir.

İkinci örnek; Muğla - Dalaman ile Ortaca ilçe merkezleri, Dalaman Çayı'nın oluşturduğu alüvyon ovası üzerinde kurulmuş olup en riskli deprem bölgesinde yer alır. Dalaman ilçesi, Kayadibi mahallesinde 2 adet kalker ocağı beton agrega, çimento malzemesi için kullanılmak üzere yaklaşık 20 yıl işletilmiş ve malzemesi Dalaman, Ortaca ilçeleri ve yakın çevresindeki tesis ve binalarda kullanılmıştır.

Taş ocağından mıcır olarak çıkarılan malzeme ruhsatlarında belirtildiği gibi "KALKER" olmayıp, mineralojik olarak Dolomittir. Dolomit kayasından üretilen malzeme sergi ve dolgu, hazır beton ve asfalt için uygun değildir. (Kaynak; Eşref Atabek)

14 Ekim 2022 tarihinde Amasra'da Türkiye Taşkömürü kurumuna ait ocakta grizu patlaması sonucu 41 madenci işçimiz vefat etmiştir. Okuduğumuz raporlarda ihmal ön plana çıkmakta. Havalandırmanın yetersizliği, gerekli sayıda işçi alınmaması,

ehli insanların emekli olması gibi sebepler sayılır. Gaz önceden tesbit edilmiş olsaydı, havalandırma yeterli olsaydı ve gazlı damarlara kısa sondajlar yapılsaydı, bu vahim kaza önlenebilirdi. Usta çıkar ilişkisi her zaman öne çıkarılmalıdır. Amasra sahasının bir kısmı rödevans ile Hattat Grubu'na verildi. Onlar kendilerine göre tekrar arama yaptıklarını ve devletten epey bir teşvik aldıklarını sanıyorum. Santral kurma aşaması ne durumda bilemiyorum. Vazgeçtiklerini umuyorum.

TTK rödevans sahalarında kar amaçlı çalışma olduğu için iş güvenliği ikinci plana atılmaktadır. İşsizliğin çok olduğu dönemlerde iş kazaları artmaktadır. Hükümetler ve yerel yöneticilerin işveren yanlısı tutumları, iş kazalarını beraberinde getirmektedir. Bu sahaların dışında kaçak ocaklarda da üretim yapılmaktadır. Sanayi şehri Zonguldak ve TTK küçüle küçüle üretimi iyice unutmuş gibidir. Oysa Türkiye'nin taşkömürüne ihtiyacı vardır. Son gelişmelerle küçük lavvuarlarda bile kaliteli sanayi kömürü temin edilmektedir. Küçülerek işçi almayarak fırsat kollayıp sonunda özelleştirme veya kapatma gibi bir düşünceleri olduğundan eminim.

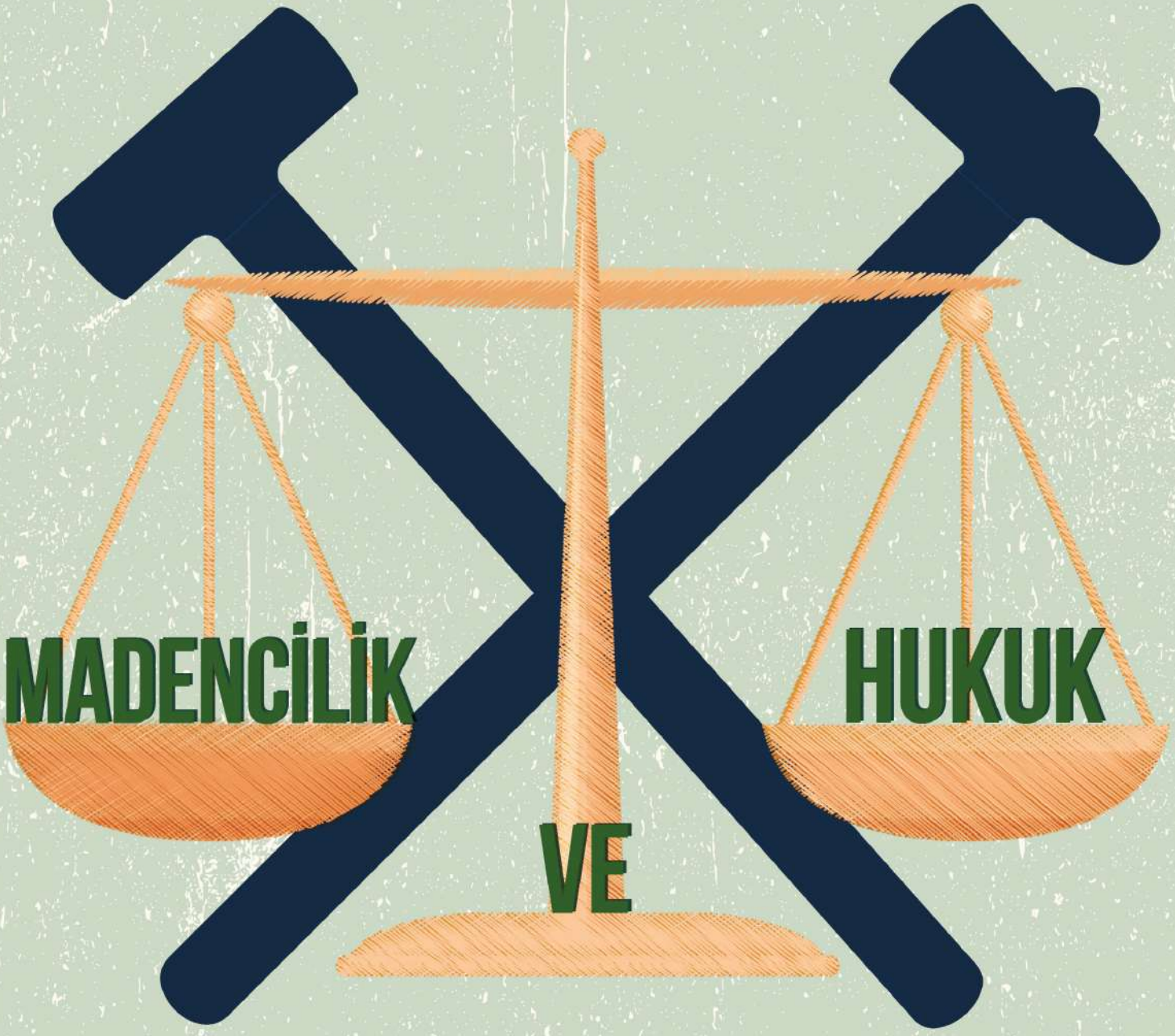
TKİ ise özelleşerek iyice küçülmesi endişe yaratmaktadır. Üretim ocağı kalmayan TKİ ancak şirketleri kontrole gitmektedir. EÜAŞ'a devredilen santrallere ait kömür işletmeleri de özelleşti. Bu iki kurumumuz küçüldüler ve sonunda kapatılacağı benzemektedirler.

Etibank maden sahalarından çekildi. Bir tek bor kaldı. O da isim değiştirdi ve ETİBOR oldu. Yıllar önce 2004 yılında Kütahya – Emet sahasında rezerv artırmak için sondaj yapılıyordu. Bu sahalar giderken Borik Asit tesislerini görmüştüm. Sonradan öğrendim ki dünyanın her yerinden şirketler burada bilimsel çalışmalara katılmakta. Ama hep bahsedilen uç ürün üretimi var mı? Bilinmiyor. Orası muamma! Bor ile devam edersek sahalarda

açık ocak üretimi devam etmekte. Bandırma limanından yine 5 tonluk çuvallarla hammadde satılmaktadır. Gazetelerdeki palavra haberlere bakarsak Türkiye Bor üretiminin de birinci ama uç ürün üretmek yok. Boren, üniversitelere imkân tanıyıp bu konuda çalışma yapmalarını sağladı. İşte Çinko- Bordür, araba yakıtı ve bunun gibi çalışmalar yapıldı. Ama sonuç çamaşır makineleri için "Bor-matik". Tarım da verim artırma gibi çalışmalardan sonuç ne oldu bilinmiyor. Gerçi Türkiye tarım işini bitirdi, çiftçi pahalı maliyetten nefes alamamakta. İnşaat maliyetleri de arttı ama yönetenler bu sektörden vazgeçmemekte.

Bir ara linyit santralleri yapacağız diye düşük kalorili kömür aramaları yapıldı. Bu sahalar Afyon, Alpu ve Trakya sahalarıydı. Rezerv belirleme çalışmaları yapıldı ve hatta hidrojeolojik etüd ve sondajları yapıldı. Her şey tamamlandı, sahaları devredecek özel şirket veya yabancı yatırımcı bulunamadı. Tam bir fiyasko yaşanmıştır. Güya Avrupa Birliği kömür aramasına izin vermeyecekmiş. Enerji Bakanlığı paraları sokağa atmış oldu. Tarım arazisi olan bu derin kömür yataklarında işletme olamayacağı belli ama karşı duruş yok ki.

Son olarak; nadir elementlerden bahsetmek gerekirse yan kayaçlardan ayırması çok pahalı bir iş olduğu için Boren gibi projelerde kalacağını sanıyorum. Çünkü liyakatsiz kişiler devlet kurumlarında öyle ihaleler yaptırıyorlar ki. Tavşanlı'da krom ihalesi, kromu siliten ayırmak çok pahalı olduğu halde sanki ihaleye çıkılan arazi de saf krom varmış gibi göstermeleri büyük yanlış. Yine Zonguldak'ta on yıl oluyor, sahanın güney kısmında metan gazı arama ihalesi gibi. Bunu öğrenince sahanın bu kısmında taşkömür bile olmadığını biliyordum. Yine Iğnıda sürekli su şarjı bulunan bir linyit sahasının ihaleye çıkması yanlışların peş peşe gelmesidir. Bu örnekler çoğaltılabilir. MİGEM, zamanında bazı kişilerin devletten teşvik alması için birçok sahayı kapatmıştır.

MADENCİLİK

HUKUK

VE

MADEN YÖNETMELİĞİ'NE DAİR YÜRÜTMENİN DURDURULMASI KARARLARI AV. VOLKAN KAYA

Odamız tarafından 11.12.2022 tarih ve 32040 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Maden Yönetmeliği"nin; 32. maddesinin 17. fıkrasının (b) bendinde geçen; "Ortak proje kapsamında üretim yapan sahalarla ayrı ayrı daimî nezaretçi atanabileceği gibi bir daimî nezaretçi de atanabilir." ibaresinin, 54. maddesinin 2. fıkrasında geçen; "Bu kapsam dahilinde yürütülen faaliyetler için daimî nezaretçi atanması zorunluluğu yoktur." ibaresinin, 128. maddesinin 5. fıkrası ile 132. maddesinin 3. fıkrasının ve 74. maddesinin 3. fıkrasında geçen; "Ancak arama ruhsatlarına ilişkin inceleme ve denetim heyetinde maden mühendisinin bulunması zorunlu değildir." ibaresinin, 124 üncü maddesinin 4. fıkrasında geçen "Bir maden mühendisi aynı takvim yılı içinde en fazla üç defa daimî nezaretçi olarak atanabilir" ibaresinin, 126. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi ile (ç) bendinde geçen "işletme güvenliğini" ibaresinin, 130. maddesinin 2. fıkrasının ve Geçici 4. maddesinin 2. fıkrasının iptali ve yürütmesinin durdurulması istemi ile açılmış olan davalarda, Danıştay tarafından, bazı maddelere ilişkin "Yürütmenin Durdurulması İsteminin Kabulüne" karar verilmiştir.

Yürütmesi durdurulan madde hükümleri şunlardır:

- Yönetmeliğin 32. maddesinin 17. fıkrasının b bendindeki "Ortak proje kapsamında üretim yapan sahalarla ayrı ayrı daimî nezaretçi atanabileceği gibi bir daimî nezaretçi de atanabilir." ibaresi,
- Yönetmeliğin 54. maddesinin 2. fıkrasında geçen; "Bu kapsam dahilinde yürütülen faaliyetler için daimî nezaretçi atanması zorunluluğu yoktur." ibaresi,
- Yönetmeliğin 130. maddesinin 2. Fıkrası; "Vardiyalı çalışılan işletmelerde daimî nezaretçi, herhangi bir vardiyada görev alabilir ve teknik eleman olarak istihdamı zorunlu maden mühendislerinden biri olarak kabul edilebilir.",
- Yönetmeliğin Geçici 4. maddesinin 2. Fıkrası; "Aynı ocak için atanmış olan daimî nezaretçi sayısının birden fazla olması durumunda; ruhsat sahibi/rö-dövanşçı tarafından bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren iki ay içerisinde her ocak için daimî nezaretçi sayısının tek daimî nezaretçiye düşürülmesi zorunludur. Aksi takdirde atanmış olan daimî nezaretçilerden ilk atanmış olan daimî nezaretçilerden ilk atanmış olan dışındakilerin görevleri sona erer."

Danıştay tarafından verilen, yürütmenin durdurulması kararlarının gerekçeleri ise şu şekildedir:

•“Yönetmeliğin 32. maddesinin 17. fıkrasının b bendindeki "Ortak proje kapsamında üretim yapan sahalarla ayrı ayrı daimî nezaretçi atanabileceği gibi bir daimî nezaretçi de atanabilir." ibaresi yönünden;

Dava konusu edilen Yönetmeliğin 32. maddesinde "Maden ruhsat sahaları ve/veya hammadde üretim izin sahalarında rezervin verimli bir şekilde değerlendirilmesi, can ve mal/işletme güvenliği tedbirlerinin alınması amacıyla birden fazla ruhsatın birbirine mücavir olarak bulunduğu sahalarda faaliyetlerin ortak bir proje çerçevesinde yapılmasına hak sahiplerinin rızasının olması hâlinde Genel Müdürlük kararı ile ruhsat sahiplerinin rızasının olmaması hâlinde Bakan onayı ile karar verilebilir. Bu amaçla, ortak ruhsat alanları içinde işletme izin alanları, uygun bulunacak termin planları dikkate alınarak yeniden düzenlenebilir. Kamu kurumlarının ortak projeye dahil olacak hammadde üretim izinli sahalarının mevcuttaki rezerv miktarı, hammaddenin fiziksel ve kimyasal kalitesi ve benzeri durumları dikkate alınır. Bakanlıkça ortak proje hazırlanmasına karar verilen ruhsat sahalarında ortak proje hazırlanması için ruhsat sahiplerine altı aya kadar süre verilir. Verilen sürede ortak projenin Genel Müdürlüğe verilmemesi veya ortak projenin Genel Müdürlüğe sunulması ancak katılmayan ruhsat sahiplerinin olması halinde ortak projeye katılmayan ruhsat sahiplerine ait ruhsat sahalarında üretim faaliyetleri durdurulur. Ortak proje verilmemesi halinde; taraflardan herhangi birinin verdiği proje kapsamında Bakanlıkça değerlendirme yapılır. Ortak proje verilmemesi veya taraflardan birinin verdiği projenin uygun bulunmaması halinde, tüm bedel ve masrafları taraflardan karşılanmak üzere Genel Müdürlükçe kamu kurum ve kuruluşlarına veya üniversitelere proje yaptırılır ve Bakanlıkça değerlendirme yapılır. Genel Müdürlük veya Bakan onayı ile uygun bulunan ortak ve/veya tek taraflı proje kapsamında maden işletme faaliyetleri yürütülmek kaydıyla;

a) Ek-13'e uygun çevre ile uyum planını veya taahhüdünü içeren ortak proje, işletme ruhsat taban bedeli ile Genel Müdürlüğe müracaatta bulunulur.

b) Ortak proje kapsamında üretim yapan sahalarla ayrı ayrı daimî nezaretçi atanabileceği gibi bir daimî nezaretçi de atanabilir. Faaliyet raporları ayrı ayrı ve-

rilir, ruhsat bedeli ve Devlet hakkı ayrı ayrı ödenir." hükmü yer almaktadır.

"Kanuni idare ilkesi" ve normlar hiyerarşisi uyarınca, idarenin eylem ve işlemlerinin bir kanuna dayanması, bu eylem ve işlemlerinin kanuna aykırı olmaması, idarenin kanun ile kendisine verilen yetkiyi kanuna uygun olarak kullanması gerekmektedir.

Maden Kanununun 31. maddesi gereği, daimi nezaretçinin görev, yetki ve sorumlulukları, atanma usul ve esasları, eğitimi, çalışma usul ve esaslarının Bakanlıkça yürürlüğe konulan yönetmelikle belirleneceği açık olmakla birlikte, maddede kurala bağlanan maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinin, maden mühendisi nezaretinde yapılması ve asgari bir maden mühendisinin daimi olarak istihdam edilmesi zorunluluğunun lafzi ve amaçsal olarak yorumlanması uyuşmazlığın çözümü için gereklidir.

Yukarıda aktarılan Maden Kanununun 31. maddesi ve madde gerekçesinin bir bütün olarak değerlendirilmesinden, iş riski yüksek olan maden sahalarında yapılacak madencilik faaliyetlerinin can ve mal emniyeti ile kazaların en aza indirgenmesi amacıyla maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinin maden mühendisi nezaretinde yapılmasının zorunlu kılındığı anlaşılmıştır. Madencilik faaliyetini yürüten maden işçilerinin can güvenliği ve maden işletmesinin çevre yönünden taşıdığı tehlike dikkate alınarak, maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinde asgari bir maden mühendisinin daimi olarak istihdamı ve işletme faaliyetinin maden mühendisinin gözetiminde yapılması konusunda bir istisna öngörülmemiştir.

Nitekim bu durum, Maden Kanununun 31. maddesi ile de maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinin, maden mühendisi nezaretinde diğer bir ifade ile gözetiminde yapılmasının zorunlu olduğu lafzı ile ortaya konulmuştur. Buna göre daimi nezaretçi istihdamının zorunlu kılınmasındaki amacın, bu görevin daimi olarak yürütülmesi ve yapılan denetimlerdeki tespit ve önerilerin düzenli olarak kaydedilmesi olduğundan, maden işletme faaliyetinde bulunulan her bir ruhsat için en az bir maden mühendisinin daimi olarak nezaret görevini yürütmesi gerekmektedir.

Buna karşın; Maden Yönetmeliğinin dava konu-

su 32. maddesinin 17. fıkrasının b bendinde, ortak proje kapsamında üretim yapan sahalar hususuna istisnalar getirilmiş olup, belirli durumlarda, tek bir daimi nezaretçinin birden fazla ruhsat sahasına atanabilmesi ve birden fazla işletme faaliyetine nezaret etmesi mümkün kılınmıştır.

Davalı idare tarafından, sektörün ihtiyaçları göz önüne alınarak, zaman içinde yaşanan ve tecrübe edinilen hususlar sonucu tesis edilen dava konusu düzenlemelerde, işletme güvenliği açısından tek noktadan kontrolün sağlanması amacıyla bir daimi nezaretçi atanmasının öngörüldüğü savunulmuşsa da, Maden Kanununun 31. maddesi, madde gerekçesi ve teknik nezaretçi yerine daimi nezaretçi istihdamı ile madencilik faaliyetlerinin yürütülmesindeki can ve mal emniyetinin gereği gibi sağlanmasındaki kanun koyucunun iradesi dikkate alındığında, bu iddiaya itibar edilmemiştir.

Bununla birlikte; Maden Yönetmeliğinin 126. maddesinde, daimi nezaretçinin görev, yetki ve sorumlulukları kurala bağlanmış olup; bu maddenin (ç) bendinde, daimi nezaretçinin, atandığı ve sorumlu olduğu işletmenin faaliyetlerinin projeye uygunluğunu işletme faaliyetinde bulunulan her gün inceleyerek tespitlerini ve önerilerini daimi nezaretçi defterine en az haftada bir kaydetmek zorunda olduğu, bu süre içerisinde işletmede yeni bir durum ortaya çıkması halinde bu hususun aynı gün deftere kaydedileceği, aksi takdirde daimi nezaretçinin Genel Müdürlükçe uyarılacağı, daimi nezaretçinin, işletme projesine aykırı faaliyetin işletme açısından tehlikeli durum oluşturduğunu tespit etmesi halinde bu durumu işverene bildireceği, işverenin, üretim/üretim yönelik faaliyetleri derhal durduracağı belirtilmiştir.

Daimi nezaretçinin, maden ruhsat sahasındaki görev, yetki ve sorumlulukları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, birden fazla ruhsat sahasına bir daimi nezaretçinin atanması madencilik faaliyetini yürüten maden işçilerinin can güvenliği ve çevre yönünden oluşabilecek tehlikeli durumlara derhal müdahale edilebilmesi ve gereken tedbirlerin alınması konusunda sorunları beraberinde getirecektir. Nitekim bu durum daimi nezaretçinin, atandığı ve sorumlu olduğu işletmenin faaliyetlerinin projeye uygunluğunu işletme faaliyetinde bulunulan her

gün incelemesi ve tehlikeli bir durum olduğunda faaliyetin derhal durdurulması gerekliliğine ilişkin Maden Yönetmeliğinin 125. maddesinin (ç) bendinin uygulanmasını da bertaraf edecektir.

Bu itibarla; Maden Yönetmeliğinin 32. maddesinin 17. fıkrasının b bendinde, dayanak norm olan 3213 sayılı Maden Kanununun 31. maddesinin lafzi ve amaçsal yorumuna aykırı olarak birden fazla ruhsat sahasına bir daimi nezaretçinin atanmasının mümkün kılınması nedeniyle kanuni idare ilkesine ve normlar hiyerarşisi ilkesinin ihlal edildiği anlaşıldığından, bu fıkra yönünden 2577 sayılı Kanununun 27. maddesinin 2. fıkrasında yer alan uygulanması halinde giderilmesi güç veya olanaksız zararların doğması ve açıkça hukuka aykırı olması koşullarının birlikte gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

•Yönetmeliğin 54. maddesinin 2. fıkrasında geçen; "Bu kapsam dahilinde yürütülen faaliyetler için daimî nezaretçi atanması zorunluluğu yoktur." ibaresi yönünden;

Dava konusu Yönetmeliğin Talebin Değerlendirilmesi başlıklı 54. maddesinin 2. fıkrasında "Kamu kurum ve kuruluşlarının altı aydan az süreli ve toplam bin tondan az olan miktarlardaki hammadde talepleri, talep edilen alanda yürüyen ruhsat hakları yok ise mahallinde tetkik yapılmadan da karşılanabilir. Bu kapsam dahilinde yürütülen faaliyetler için daimî nezaretçi atanması zorunluluğu yoktur. Ancak teknik ve emniyet yönünden meydana gelecek tüm olaylarda sorumluluk izin sahibi kamu kurum ve kuruluşuna aittir." düzenlemesi yer almaktadır.

"Kanuni idare ilkesi" ve normlar hiyerarşisi uyarınca, idarenin eylem ve işlemlerinin bir kanuna dayanması, bu eylem ve işlemlerinin kanuna aykırı olmaması, idarenin kanun ile kendisine verilen yetkiyi kanuna uygun olarak kullanması gerekmektedir.

Maden Kanunu'nun 31. maddesinde "Kaynak tuzları hariç olmak üzere maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetleri, maden mühendisi nezaretinde yapılır. Maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinde asgari bir maden mühendisi daimi olmak üzere, işletme tekniği, büyüklüğü ve yapısal durumu göz önüne alınarak diğer meslek disiplinlerinden mühendis istihdam edilmesi zorunludur." düzenlemesi yer almakta iken; dava konusu düzenleme ile

Kamu kurum ve kuruluşlarının altı aydan az süreli ve toplam bin tondan az olan miktarlardaki üretim faaliyetlerinin daimî nezaretçi gözetiminde yapılması zorunluluğunun kaldırıldığı görülmektedir.

Davalı İdare tarafından, Maden Kanununun 31. maddesine göre işletme faaliyetleri maden mühendisi nezaretinde yapılmak zorunda olduğu, hammadde üretim sahalarında ise maden ruhsatı düzenlemesi değil Maden Kanununun 14. maddesine göre hammadde üretim izni verilmesi neticesinde faaliyet gösterdiği, daimi nezaretçi zorunluluğunun maden ruhsat sahaları için getirildiği ancak hammadde üretim izni sahaları için böyle bir zorunluluğun söz konusu olmadığı, söz konusu hammadde üretiminin, cevherin herhangi bir zenginleştirme işlemine tabi tutulmadan sevkiyatına dayalı olması sebebiyle bir günden daha kısa sürede dahi yapılabileceği, daimi nezaretçinin ruhsat sahasındaki faaliyetleri düzenli bir şekilde denetleyerek tespit ve önerilerini daimi nezaretçi defterine haftada en az bir kez kaydetmek ve işletmede yeni veya riskli bir durumun ortaya çıkması halinde bunu aynı gün kaydetme zorunluluğunun bulunduğu gözetildiğinde hammadde üretim izni sahalarında bu hükmün uygulanabilirliğinin olmadığı, yapılacak üretimin üst limitinin düşük olması ve üretim süresinin de kısa olması sebebiyle ilgili sahalarında daimi nezaretçi atanması zorunluluğuna gerek duyulmadığı savunulmuş ise de; Maden Kanununun 31. maddesi ve madde gerekçesinin bir bütün olarak değerlendirilmesinden, iş riski yüksek olan maden sahalarında yapılacak madencilik faaliyetlerinin can ve mal emniyeti ile kazaların en aza indirgenmesi amacıyla maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinin maden mühendisi nezaretinde yapılmasının zorunlu kılındığı anlaşılmıştır. Madencilik faaliyetini yürüten maden işçilerinin can güvenliği ve maden işletmesinin çevre yönünden taşıdığı tehlike dikkate alınarak, maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinde asgari bir maden mühendisinin daimi olarak istihdamı ve işletme faaliyetinin maden mühendisinin gözetiminde yapılması konusunda bir istisna öngörülmemiştir.

Nitekim bu durum, maddede maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinin, maden mühendisi nezaretinde diğer bir ifade ile gözetiminde yapılmasının zorunlu olduğu lafzı ile ortaya konulmuştur.

Teknik nezaretçinin kaldırılarak, daimi nezaretçi istihdamının zorunlu kılınmasındaki amacın, bu görevin daimi olarak yürütülmesi ve yapılan denetimlerdeki tespit ve önerilerin düzenli olarak kaydedilmesi olduğundan, maden işletme faaliyetinde bulunulan her bir ruhsat için en az bir maden mühendisinin daimi olarak nezaret görevini yürütmesi gerekmektedir.

Bu itibarla; Maden Yönetmeliğinin 54. maddesinin 2. fıkrasında geçen; "Bu kapsam dahilinde yürütülen faaliyetler için daimî nezaretçi atanması zorunluluğu yoktur." ibaresinin kanuni idare ilkesine ve normlar hiyerarşisine aykırı olduğundan, bu fıkra yönünden 2577 sayılı Kanununun 27. maddesinin 2. fıkrasında yer alan uygulanması halinde giderilmesi güç veya olanaksız zararların doğması ve açıkça hukuka aykırı olması koşullarının birlikte gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

•Yönetmeliğin 130. maddesinin 2. fıkrası yönünden; Dava konusu 11.12.2022 tarih ve 32040 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Maden Yönetmeliği"nin "Teknik eleman istihdam edilmesi" başlıklı 130. maddesinin 2. fıkrasında "Vardiyalı çalışılan işletmelerde daimî nezaretçi, herhangi bir vardiyada görev alabilir ve teknik eleman olarak istihdamı zorunlu maden mühendislerinden biri olarak kabul edilebilir." düzenlemesine yer verilmiştir.

Maden Kanununun 31. maddesinde; "Kaynak tuzları hariç olmak üzere maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetleri, maden mühendisi nezaretinde yapılır. Maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinde asgari bir maden mühendisi daimi olmak üzere, işletme tekniği, büyüklüğü ve yapısal durumu göz önüne alınarak diğer meslek disiplinlerinden mühendis istihdam edilmesi zorunludur. Daimi nezaretçi ile vardiyalı çalışan işletmelerde işletmenin büyüklüğü ve niteliği esas alınarak her vardiyada zorunlu olarak istihdam edilecek maden mühendisi ve görevlendirilecek diğer mühendislerin görev, yetki ve sorumlulukları, atanma usul ve esasları, eğitimi, çalışma usul ve esasları Bakanlıkça yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenir. Birinci fıkrada belirtilen istihdam şartlarını sağlamadan maden işletme faaliyetinde bulunulması hâlinde 30.000 TL idari para cezası uygulanarak maden işletme faaliyetleri dur-

durulur. İstihdam şartlarının sağlanması hâlinde faaliyete izin verilir."

Maden Kanununun 31. maddesi ve madde gerekçesinin bir bütün olarak değerlendirilmesinden, iş riski yüksek olan maden sahalarında yapılacak madencilik faaliyetlerinin can ve mal emniyeti ile kazaların en aza indirgenmesi amacıyla maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinin maden mühendisi nezaretinde yapılmasının zorunlu kılındığı anlaşılmıştır. Madencilik faaliyetini yürüten maden işçilerinin can güvenliği ve maden işletmesinin çevre yönünden taşıdığı tehlike dikkate alınarak, maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinde asgari bir maden mühendisinin daimi olarak istihdamı ve işletme faaliyetinin maden mühendisinin gözetiminde yapılması konusunda bir istisna öngörülmemiştir.

Nitekim bu durum, maddede maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinin, maden mühendisi nezaretinde diğer bir ifade ile gözetiminde yapılmasının zorunlu olduğu lafzı ile ortaya konulmuştur. Teknik nezaretçinin kaldırılarak, daimi nezaretçi istihdamının zorunlu kılınmasındaki amacın, bu görevin daimi olarak yürütülmesi ve yapılan denetimlerdeki tespit ve önerilerin düzenli olarak kaydedilmesi olduğundan, maden işletme faaliyetinde bulunulan her bir ruhsat için en az bir maden mühendisinin daimi olarak nezaret görevini yürütmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte; Maden Yönetmeliğinin 126. maddesinde, daimi nezaretçinin görev, yetki ve sorumlulukları kurala bağlanmış olup; bu maddenin (f) bendinde, daimi nezaretçinin, atandığı ve sorumlu olduğu işletmenin faaliyetlerinin projeye uygunluğunu işletme faaliyetinde bulunulan her gün inceleyerek tespitlerini ve önerilerini daimi nezaretçi defterine en az haftada bir kaydetmek zorunda olduğu, bu süre içerisinde işletmede yeni bir durumun ortaya çıkması halinde bu hususun aynı gün deftere kaydedileceği, aksi takdirde daimi nezaretçinin Genel Müdürlükçe uyarılacağı, aynı maddenin (i) bendinde, daimi nezaretçinin, işletme projesine aykırı faaliyetin işletme açısından tehlikeli durum oluşturduğunu tespit etmesi halinde bu durumu işverenine bildireceği, işverenin, üretim/üretimle yönelik faaliyetleri derhal durduracağı belirtilmiştir.

Daimi nezaretçinin, maden ruhsat sahasındaki görev, yetki ve sorumlulukları bir bütün olarak değerlendirildiğinde; daimi nezaretçinin vardiyada görevlendirilebilmesi durumunda maden mühendisinin gözetim, denetim ve projeye uygunluk denetimi görevinin aksamasına neden olacak, madencilik faaliyetini yürüten maden işçilerinin can güvenliği ve çevre yönünden oluşabilecek tehlikeli durumlara derhal müdahale edilebilmesi ve gereken tedbirlerin alınması konusunda sorunları beraberinde getirecektir. Nitekim; bu durum daimi nezaretçinin, atandığı ve sorumlu olduğu işletmenin faaliyetlerinin projeye uygunluğunu işletme faaliyetinde bulunulan her gün incelemesi ve tehlikeli bir durum olduğunda faaliyetin derhal durdurulması gerekliliğine ilişkin Maden Yönetmeliğinin 126. maddesinin (ç) bendinin uygulanmasını da bertaraf edecektir.

Bu itibarla; dayanak norm olan 3213 sayılı Maden Kanununun 31. maddesinin lafzi ve amaçsal yorumuna aykırı olarak, vardiyalı çalışılan işletmelerde daimî nezaretçinin, herhangi bir vardiyada görev alabileceği ve teknik eleman olarak istihdamı zorunlu maden mühendislerinden biri olarak kabul edilebilmesine imkan tanıyan, kanunen farklı tanımlanan teknik eleman ile daimi nezaretçi kavramlarından daimi nezaretçiye, teknik elemanın sorumluluğu ve görevlerinin yüklenmesini mümkün kılan yönetmelik hükmü ile kanuni idare ilkesi ve normlar hiyerarşisi ilkesinin ihlal edildiği anlaşıldığından, dava konusu düzenlemede kamu yararı ve hizmet gereklerine uyarlık bulunmamaktadır.

•Yönetmeliğin Geçici 4. maddesinin 2. fıkrası yönünden;

Dava konusu 11.12.2022 tarih ve 32040 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Maden Yönetmeliği"nin "Daimî nezaretçilik işlemleri" başlıklı Geçici 4. maddesinin 2. fıkrasında "Aynı ocak için atanmış olan daimî nezaretçi sayısının birden fazla olması durumunda; ruhsat sahibi/rödövanşçı tarafından bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren iki ay içerisinde her ocak için daimî nezaretçi sayısının tek daimî nezaretçiye düşürülmesi zorunludur. Aksi takdirde atanmış olan daimî nezaretçilerden ilk atanan dışındakilerin görevleri sona erer." düzenlemesine yer verilmiştir.

Yukarıda aktarılan Maden Kanununun 31. maddesi ve madde gerekçesinin bir bütün olarak değerlendirilmesinden, iş riski yüksek olan maden sahalarında yapılacak madencilik faaliyetlerinin can ve mal emniyeti ile kazaların en aza indirgenmesi amacıyla maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetlerinin maden mühendisi nezaretinde yapılmasının zorunlu kılındığı anlaşılmıştır. Madencilik faaliyetini yürüten maden işçilerinin can güvenliği ve maden işletmesinin çevre yönünden taşıdığı tehlike dikkate alınarak, yapılan denetimlerdeki tespit ve önerilerin düzenli olarak kaydedilmesi ve maden işletme faaliyetinde bulunulan her bir ruhsat için en az bir maden mühendisinin daimi olarak nezaret görevini yürütmesi gerekmektedir.

Buna karşın; Geçici 4. maddesinin 2. fıkrasında, aynı ocak için atanmış olan daimî nezaretçi sayısının birden fazla olması durumunda her ocak için daimî nezaretçi sayısının tek daimî nezaretçiye düşürülmesi hususuna istisnalar getirilmiş olup, maden ocağında yapılan faaliyetin niteliği, çalışan kişi sayısı veya ocağın büyüklüğü gibi kriterler aranmaksızın maden ocağı hangi nitelikte ya da büyüklükte olursa olsun ocakta görev yapan birden fazla daimi nezaretçinin bulunması halinde bu sayının tek daimi nezaretçiye düşürülmesi zorunlu kılınmıştır.

Her ne kadar davalı idare tarafından, sektörün ihtiyaçları göz önüne alınarak, zaman içinde yaşanan ve tecrübe edinilen hususlar sonucu tesis edilen dava konusu düzenlemelerde, işletme güvenliği açısından tek noktadan kontrolün sağlanması amacıyla bir daimi nezaretçi atanmasının öngörüldüğü savunulmuşsa da, Maden Kanununun 31. maddesi, madde gerekçesi ve daimi nezaretçi istihdamı ile madencilik faaliyetlerinin yürütülmesindeki can ve mal emniyetinin gereği gibi sağlanmasındaki kanun koyucunun iradesi dikkate alındığında, bu iddiaya itibar edilmemiştir.

Bu nedenlerle; dayanak norm olan 3213 sayılı Maden Kanununun 31. maddesinin lafzi ve amaçsal yorumuna aykırı olarak maden ocağına ve ocakta yapılan faaliyete ilişkin hiç bir kritere ya da niteliğe yer verilmeksizin koşulsuz olarak aynı ocak için atanmış birden fazla daimî nezaretçi sayısının tek daimî nezaretçiye düşürülmesine ilişkin dava konusu düzenleyici işlem ile kanuni idare ilkesine ve normlar hiyerarşisi ilkesinin ihlal edildiği anlaşıldığından, dava konusu düzenlemede kamu yararı ve hizmet gereklerine uyarlık bulunmamaktadır.

Tarafımızca açılan davada yürütmesi durdurulmayan diğer madde hükümlerinin iptal edilmesi için gerekli hukuki çalışmalarımız devam etmektedir.

Mesleki saygılığımızı korumak, meslektaşlarımızın hak ve çıkarlarını geliştirmek için mücadele etmeye devam etmek zorundayız.

Siyasi iktidarın keyfi kurallarına göre meslek itibarımızın ayaklar altına alınması kabul edilemez!

Bu gidişata dur diyelim! #boşunamıokuduk

*Haklarımız ve geleceğimiz için
Haydi Mücadeleye!*

tmmob

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

HABERLERİ

KAMUDA ÇALIŞAN MÜHENDİS, MİMAR VE ŞEHİR PLANCILARININ ÖZLÜK HAKLARI VE EKONOMİK TALEPLERİ HAKKINDA YAZI SENDİKA KONFEDERASYONLARINA GÖNDERİLDİ

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz 12 Temmuz 2023 tarihinde kamuda örgütlü sendika konfederasyonlarına toplu sözleşme görüşmeleri öncesinde “Kamuda Çalışan Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Özlük Hakları ve Ekonomik Talepleri” hakkında TMMOB görüşünü ilettiler.

Yazının içeriğine <http://www.tmmob.org.tr/icerik/kamuda-calisan-muhen-dis-mimar-ve-sehir-plancilarinin-ozluk-haklari-ve-ekonomik-talepleri-hk> adresinden ulaşabilirsiniz.

TMMOB, KESK, TTB, TDB VE TBB AKBELEN'DE: SUÇTA ISRAR ETMEYİN! AKBELEN'DE DOĞA KATLIAMINA SON VERİN!

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu, Türk Tabipleri Birliği, Türkiye Barolar Birliği ve Türk Dişhekimleri Birliği Akbelen Ormanları'nda kömürlü termik santral için ağaçların katledilmesine ve ormanlarına sahip çıkan halka yönelik güvenlik güçlerinin saldırılarına karşı İkizköy'deki direniş alanını ziyaret ederek bir basın açıklaması gerçekleştirdi.

Basın açıklamasına <http://www.tmmob.org.tr/icerik/tmmob-kesk-ttb-tdb-ve-tbb-akbelende-sucta-issrar-et-meyin-akbelende-doga-katliamina-son-verin> adresinden ulaşabilirsiniz.

TMMOB KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİ RAPORU YAYINLANDI

6 Şubat Depremi sonrası TMMOB ve bağlı Odaların ayrı ayrı depremle ilgili gözlem ve raporları yayınlanmıştı. Deprem izleri hala sürerken altıncı ayında TMMOB; kapsamlı deprem raporunu 6 Ağustos 2023 tarihinde yayınladı.

Rapora <http://www.tmmob.org.tr/icerik/tmmob-kahramanmaras-depremleri-raporu-yayinlandi> adresinden ulaşabilirsiniz.

MESLEKİ VE TEKNİK BİLGİLERİNİ HALKIN YARARINA KULLANDIKLARI İÇİN ARKADAŞLARIMIZ 500 GÜNDÜR TUTUKLU! GEZİ'Yİ SAHİPLENMEYE, ARKADAŞLARIMIZLA DAYANIŞMAYA DEVAM EDECEĞİZ

TMMOB ve bağlı Odalarının Gezi Davası kararına karşı başlattığı Adalet Nöbetinde arkadaşlarımızın tutukluluğunun 500. Günü olan 7 Eylül 2023 tarihinde Ankara'da, İstanbul'da ve İzmir'de oda üyelerinin katılımıyla basın açıklamaları gerçekleştirildi.

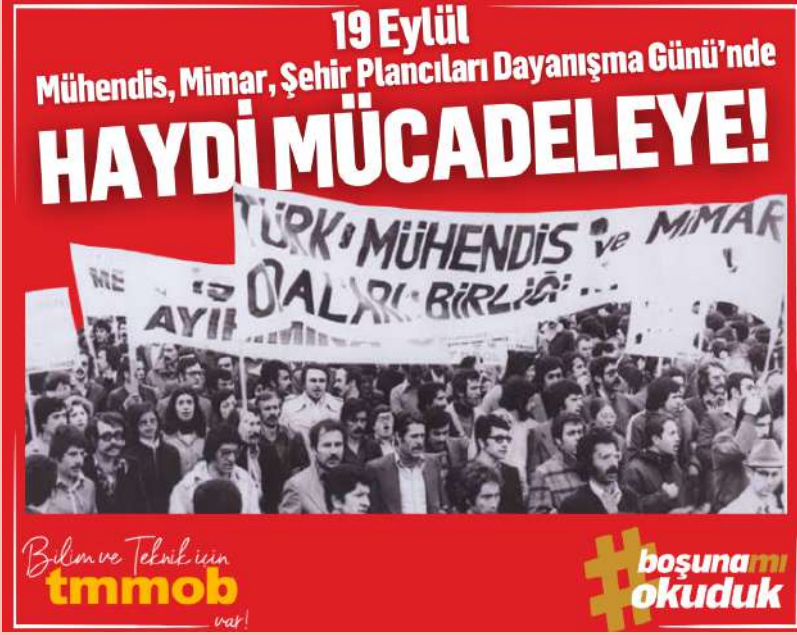
Basın açıklamasına <https://www.tmmob.org.tr/icerik/mesleki-ve-teknik-bilgilerini-halkin-yararina-kullandiklari-icin-arkadaslarimiz-500-gundur> adresinden ulaşabilirsiniz.

“BOŞUNA MI OKUDUK” KAMPANYASI

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz, mühendis, mimar, şehir plancılığı mesleklerinin itibarsızlaştırılarak iktidarca görmezden gelinmesine karşı haklarını ve geleceğini savunmak için 'Boşuna mı Okuduk' kampanyasını duyurdu. TMMOB “Boşuna mı okuduk” diyerek mühendis, mimar ve şehir plancılarının yaşadıkları hak kayıpları, diplomalı işsizlik, yoksulluk ve düşük ücretler nedeniyle eylem kararı aldı.

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz'ın kampanyayı duyurduğu basın açıklamasına <https://www.tmmob.org.tr/icerik/cumhuriyetin-100-yilinda-haklarimiz-ve-geleceğimiz-icin-mucadeleyi-buyutuyoruz> adresinden ulaşabilirsiniz.

TMMOB 19 EYLÜL MÜHENDİS, MİMAR VE ŞEHİR PLANCILARI DAYANIŞMA GÜNÜ

TMMOB, Mühendis, Mimar ve Şehir Plancıları Dayanışma Günü olarak kutlanan 19 Eylül 1979 İş Bırakma Eyleminin 44. yıldönümünde “Boşuna mı Okuduk!” sözüyle İl/İlçe Koordinasyon Kurulları aracılığıyla eylem ve etkinlikler düzenledi.

TMMOB TUNCELİ KENT SEMPOZYUMU

TMMOB adına TMMOB Tunceli İl Koordinasyon Kurulu tarafından düzenlenen Tunceli Kent Sempozyumu 22-23 Eylül 2023 tarihlerinde “Sömürge Madenciliği” ve “Depreme Dirençli Kentler” oturumlarıyla gerçekleştirildi.

TMMOB Yönetim Kurulu 2. Başkanı Selçuk Uluata'nın açılışta yaptığı konuşmaya <https://www.tmmob.org.tr/icerik/tmmob-tunceli-kent-sempozyumu-duzenlendi> adresinden ulaşabilirsiniz.

ÜYELERİMİZDEN

KAYBOLAN MADENCİLİK KÜLTÜRÜ HAYVANLAR VE MADENCİLER SERİSİ II KÖMÜR MADENİNDEKİ KANARYA NADİR AVŞAROĞLU [4323]

Daha önceki yıllarda madenlerde çalıştırılan katırlarla ilgili bir yazı kaleme almıştım. İnternet sitelerinde gezinip, mesleğimle ilgili yazıları okurken “canary in the coal mine” ifadesi dikkatimi çekti. Türkçeye endişe ve kaygı olarak ifade edebileceğimiz bu deyimde, “kömür madenindeki kanaryanın endişesi” anlatılıyor. Madenci olmayanın, hele hele yeraltında çalışmayanın hissedemeyeceği bir endişe, “canary in the coal mine”.

1900’lerin başından 1986’ya kadar, madenlerdeki her aynaya (üretim yapılan mekan) iki kanarya göndermek gelenekseldi. Karbon monoksit gibi zehirli gazlara karşı daha duyarlı olan kanaryalar, gaz seviyeleri çok yükseldiğinde sıkıntı çekerek madencileri uyar ve madencilerin güvenli bir şekilde kaçmasına izin verirdi. Bu nedenle “kömür madenindeki kanarya” ifadesi, endişeyi, ihbarcıyı veya tehlike göstergesini belirtmek için İngiltere’de uzun yıllar kullanıldı.

Kömür madenlerinde bulunan/bulundurulmuş kanaryalar, uzun zamandır erken uyarılar için bir metafor olmuştur. Ancak gerçek kömür madencileri için bu kuşlar bir ölüm kalım meselesiydi. Kokusuz, renksiz ve tatsız olan özellikle ölümcül bir düşman olan afterdamp, 19. yüzyıl madencilerinin tespit etmesi son derece zordu, tabii yanlarında sarı bir kanarya taşımadıkları sürece.

Madenlerde ilk gaz algılaması kafasında uzun bir fitil yanan ve omuzlarına ıslak bir battaniye alarak kömür madenlerine inen madenciler ile yapıldı. Bu ilkel gaz dedektörü madenciler, öncü olarak madenin içlerine doğru ilerlerlerdi. Buldukları yerde bir gazın varlığı durumunda kafalarındaki yanan fitil gaz ile buluşarak büyük bir patlamaya neden olur ve öncü madenci çoğunlukla hayatını kaybederdi. Ölüme gönderilen “cesur” maden işçisinin canı karşılığında verdiği sinyal sayesinde diğer maden işçileri yaşamaya ve çalışmaya devam ederlerdi.

Bu ilk gaz algılama modeli, maden ocaklarını ellerinde bulunduran sermaye sahiplerinin vicdanlarına sığsa da üretimde aksamaya neden olduğundan yeni arayışlara girildi. Kömürü yeryüzüne çıkartmak isteyen insan ile yeryüzü arasında kıyasıya bir mücadele gerçekleşiyordu ve bu mücadelede maden işçilerine bu kez kanarya kuşları eşlik etti. Maden işçileri ocaklara kanarya kafesleri ile inmeye başladı.

Kömür madenlerinde kullanılan kanarya hikayesi, 1890'ların sonlarında, John Scott Haldane'in (diğer adıyla oksijen tedavisinin babası) çalışmasıyla başlar. Haldane'in araştırması, oldukça yüksekten uçabilen kanaryaların havadaki kirleticilere ve zehirlere karşı son derece hassas olduğunu gösterdi. Bu kısmen, yüksek irtifa uçuşları için özel hava kesicileri aracılığıyla ekstra hava alma yeteneklerinden kaynaklanıyordu. Kısacası, kanaryalar, fareler gibi diğer küçük hayvanlardan yaklaşık iki kat daha fazla oksijen alırlar ve Smithsonian Magazine'e göre kömür madenlerindeki zehirli gazları tespit etmek için mükemmel örneklerdi.

İskoç fizyolog John Scott Haldane, 1890'ların sonlarında bir dizi maden felaketini araştırdı, patlamalardan sonra ölen madencilerin cesetlerini inceledi ve CO2 maruziyeti nedeniyle öldüklerini belirledi. Bu keşiften yola çıkarak, maden kurtarma ekipleri için ilk solunum cihazlarını tasarladı ve zehirli gazı tespit etmek için CO bulunduğunda parlak mavimsi bir renkle yanan güvenlik lambalarının yanı sıra kanaryalar veya beyaz farelerin kullanılmasını önerdi. Ancak, bu lambalar bile sarı kuşlar kadar hassas değildi, bu nedenle çoğu kurtarma ekibi bir kanarya ile çalışmayı veya her ikisini birden kullan-

mayı tercih etti. Haldane'in keşfinden kısa bir süre sonra, kanaryalar İngiltere'deki madenlerde büyük bir etki yarattı. Kanaryalar, madenlerdeki gaz tehlikelerini ortaya çıkarmakta o kadar başarılıydılar ki, 1980'lere kadar kullanıldılar.

Kanarya gibi küçük hayvanlar, hızlı nefes alma hızları ve yüksek metabolizmaları nedeniyle zehirli gazları tespit etmede yararlı olduklarını kanıtladılar ve bu da onları zehirli gazın etkilerine karşı daha duyarlı hale getirdi. Düşük CO seviyelerine maruz kaldığında, bir kanarya nefes almakta zorlanır ve gözle görülür şekilde etkisiz ve kararsız hale gelir. Madenciler, kuş tüneğinde sallanmaya veya çökmeye başladığında etrafta zehirli gaz olduğunu biliyorlardı.

1890'lardan 1980'lere kadar yaklaşık bir yüzyıl boyunca, İngiliz kömür madencileri, zehirli gazların varlığını tespit etmek için kanaryaları kömür madenlerine indirmeye devam ettiler. Kanaryalar bu renksiz, kokusuz ve tatsız karbon monoksit gibi zehirli gazlar için özellikle duyarlıdır. Bu gaz, bir maden yangını sırasında veya bir patlama sonrasında kolayca yer altında oluşabilir. Bir maden yangını veya patlamasının ardından, maden kurtarma ekipleri, küçük bir ahşap veya metal kafes içinde bir kanarya taşıyarak madene inerdi. Kanaryadan gelebilecek herhangi bir tehlike işareti, yer altı koşullarının güvensiz olduğunun ve madencilerin ocaktan tahliye edilmesi ve maden kuyularının daha güvenli hale getirilmesi gerektiğinin açık bir işaretiydi.

Sıradan madenciler, vardiyalarında nadiren yanlarında kanaryalar getirirdi. Kuşlar, bunun yerine, madencilik sırasında düzenli patlamalardan, madencilik ekipmanından çıkan kıvılcımlardan veya madencilerin karbür lambalarının açık alevlerinden kaynaklanan patlamaların ardından öncelikle kurtarma ekipleri tarafından kullanıldı. Madenlerdeki yanma, madencileri boğulma yoluyla öldürebilecek CO₂ üretti.

Kanaryalar, Perspex olarak bilinen dayanıklı, şeffaf bir malzemeden yapılmış, beslenme çantası büyüklüğündeki kafeslerde yeraltına getirildi. Kulplar küçük bir oksijen kabı olarak ikiye katlandı ve eğer bir kanarya CO₂'ya maruz kalmaktan çökerse, madenci havalandırma deliklerini kapatabilir ve kuşu canlandırmak için oksijen kabını açabilir. Kuşların ölmesine izin vermek kimsenin çıkarına değildi ve madencilerin onlara düşkün oldukları ve çalışırken

onlara ıslık çalarak evcil hayvanlar gibi davrandıkları biliniyordu. Hatta bazıları, yeniden doldurmaya ihtiyaç duymaları durumunda özellikle kanaryalar için yanlarında ekstra oksijen şişeleri taşıyordu.

Kanaryaların ortaya çıkmasından önce madenciler, madenlerde, özellikle madenin midillileri için saman ve yem tutulduğu yer altı ahırlarında bol bulunan farelerin davranışlarını izlediklerini uzun zamandır biliyorlardı. Madenciler bir bölgeden uzaklaşan fareler gördüyse veya ölü fareler bulduysa, bu kesin bir gaz işaretiydi. Kanaryalar hızla yakalandı ve 1900'lerin başında, keten, kızılkuyruk ve güvercin gibi diğer kuşlarla birlikte dünyanın dört bir yanındaki madenlerde kullanılıyorlardı. 1914'te Amerika Birleşik Devletleri Maden Bürosu, CO₂'ya maruz kaldığında hangisinin daha hızlı ve en görünür şekilde tepki verdiğini bulmak için bir dizi küçük hayvanı test etti. Ne yazık ki sarı kanarya kazandı, ardından beyaz fareler, ardından tavuklar, köpekler izledi. , güvercinler, serçeler, kobaylar ve tavşanlar.

Bilim insanları, kanaryaları madenlere göndermeye karar verirken, yukarıda gösterilen biraz insanlı cihazi buldular. Pollard'a göre, kafesin dairesel kapısı "açık tutulacak ve kanarya [kaçmasını] önlemek için bir ızgaraya sahip olacaktı. Kanarya, karbon monoksit zehirlenmesi belirtileri gösterdiğinde, kapı kapatılır ve bir valf açılır, bu da tanktan gelen oksijenin serbest bırakılmasına ve kanaryayı canlandırmasına izin verir. Madencilerin daha son-

ra tehlike bölgesini tahliye etmesi bekleniyor.” Bu uygulama, kanaryaların resmi olarak 1986 yılında yerini teknolojinin almaya başlamasına kadar yaklaşık 100 yıl devam etti.

Yıllar boyunca İngiltere’de birçok maden işletmesi kendi kanaryalarını yetiştirdi, ancak daha yaygın olarak onları genellikle geçimini sağlamak için maden kanaryalarını yetiştiren ailelerden, özel yetiştiricilerden satın aldılar. Diğer madenler, kanaryaları evcil hayvan dükkanlarından satın aldılar. Bu kanaryalar, zayıf renkli kanaryaları ve dişi kanaryaları (genellikle erkekler kadar iyi şarkı söylemezler) satmakta zorlandılar, her ikisi de ucuza satın alınabiliyordu.

1986’ya gelindiğinde, İngiliz kömür madenlerine hala 200 civarında kanarya taşınıyordu. Yeni dijital dedektörler daha ucuz ve daha etkiliydi, ancak rahatlık ve arkadaşlık söz konusu olduğunda bir şeyleri eksik gibiydi. 1986’da BBC, madencilerin kardan “üzüldüklerini” açıklayarak, “Kültür madencilerinin kuşlara ışık çaldıklarını ve çalıştıkları sırada onları kandırdıklarını, onlara evcil hayvan muamelesi yaptıklarını rapor etmelerine o kadar kökleşmişler ki” dedi.

Ne madenciler ne de kanaryalar kendi tercihleri ile yeraltına inmedi. Yeraltına indirildikten

sonra ise kanaryanın ötüşü de madencinin kazma sallayışı da gökyüzünün mavisini görebilmek içindi. Elinde kafesiyle ocağa inen madenci kanaryanın ötüşüne eşlik eden ışıltı ile kendi kendine konuşurdu. Anlatılacak çok şeyi olmasa da dertlerini, umutlarını ve gökyüzü mavisini kader arkadaşına anlatırdı. Kim bilir, belki de bu koyu sohbet kanarya da tek arkadaşı olan madenciye kendi öyküsünü, hayallerini, kanat çırpıtığı gökyüzünü anlatıyordu. Bildiğimiz tek şey iki kader arkadaşının da gökyüzünün mavisine olan hasretleriydi. Madenci yeryüzünün damarlarına güçlü kazma vuruşları yaparken bir kulağı da kanaryanın ötüşünde olurdu. Ses hayat, sessizlik ölümdü. Bu iki ötüş arasındaki an ise ölüm ve yaşam arasındaki ince çizgiydi. Yıllar yılı bu iki ötüş arasındaki sessizlik arttı. Nice maden işçisi bu sessizliğin içinde yaşamını yitirdi. Nice kanaryanın kanat çırpışları bu sessizliğin içinde yok oldu. Bugün kanarya kuşlarının yerini makineler aldı. Madenlerde artık ne kafasında fitil yanan insan, ne de kafeslere konulan kanarya kuşları kullanılmıyor. Madenciler ile kanaryaların yolları ayrılacak da ikisi de ölmeye devam ediyor. Yolları ayrılan bu iki canın geride bıraktığı anılar, ölümler ve gökyüzünün mavisine olan özlemlerindeki kader birliği de hiç değişmemişçesine devam ediyor.

Dünya üzerinde birçok kömür madeninde böylesine bir ortak yaşam, yüz yıl boyunca yaşandı. Maden işletmesinin ofislerindeki kafeslerde kanaryalar vardı. Güneş doğmadan, ortalık ağarmaya başladığında hep bir ağızdan şarkılarını söylerlerdi. Yemlerini veren maden ocağının başı kasklı işçilerini tanımışlardı. Onları görünce sevinç çığlıkları ata ata kafeslerin içindeki dallardan öbürüne atlayıp dururlardı. Onlar için işletmenin bütçesine “ödenek” bile koymuşlardı. Belli ki kendilerini besleyen ve seven insanlarla birlikte olmaktan çok mutluydular. Maden ocağına inen işçiler birer kafes alıp yanlarında götürüyorlardı. Karanlık derinliğe indikçe kanaryalar susuyor, ama bu küçük gezintiden belki de hoşnutlardı. Kasklı işçileri görünce sevinip kanat çırpmaları belki de bundandı.

Oysa... Oysa bu hüzünlü bir hikâyeydi...

O zamanlar zehirli gaz ölçme aletleri henüz bize ulaşmamıştı ve aygıtlar pahalıydı. Çaresiz madenciler, kafeslerdeki kanaryalarla madene iniyorlar, öldürücü gaz önce dünyanın en zarif ve duyarlı canlıları kanaryaları öldüreceği için küçük kuşlar bir türlü “alarm” görevi görüyordu. Kimi zaman yerin karanlık dibindeki kanaryanın boynu bükülüyor, o sessizce can verirken, madenciler bunu görünce ocaktan kaçıp kurtuluyorlardı. Tıpkı şimdi işçilerin ölecek, sermayenin yaşamasını sağlamaları gibi.

Bir küçük kuş ölüyor, ama madenciler yaşıyorlardı...

KAYNAKÇA

BARBAROS Seçkin, KOS Medya, “Kanarya Kuşları, Maden İşçileri ve 1 Mayıs”

<https://kuzeyormanlari.org/2020/05/01/kanarya-kuslari-maden-iscileri-ve-1-mayis/>

TREMBATH Brian, “Colorado Kömür Madencileri İçin Kömür Madenindeki Kanarya Ashında Bir Fareydi”, Colorado tarihi, Colorado Kömür Madenciligi

<https://www.openculture.com/2018/05/the-device-invented-to-resuscitate-canaries-in-coal-mines-circa-1896.html>

<https://magazine.cim.org/en/in-search/who-brought-the-canary-into-the-coal-mine-en/>

<https://www.forbes.com/sites/kionasmith/2019/12/31/the-canary-in-the-coal-mine-isnt-ancient-history/?sh=3436069a4393>

TOPLUMSAL CİNSİYET

İSTANBUL
SÖZLEŞMESİ'NDEN
VAZGEÇMİYORUZ

TEKGÜL ARI'NIN SON KİTABI "OFF GÜNÜ" BAŞKA BİR DEYİM İLE MODERN ZAMAN KÖLELERİ-AVM İŞÇİLERİ MUTLU YAKICI İÇLİ (5677)

Ankara doğumlu Tekgül Arı, işletme ve felsefe lisans eğitimleri almış, firma analisti ve finansal muhasebe eğitmenliği yapmıştır.

Öykü, kitap inceleme, söyleşi ve araştırma yazıları edebiyat ve sanat dergilerinin yanı sıra çeşitli gazetelerde yayınlanmaktadır. "Balkan Writers in Action" kitabında bir öyküsünün İngilizce, "Matriks" edebiyat dergisinde öykülerinin Almanca çevirileri yayımlanmıştır. "Dünyanın Öyküsü" Dergisi'nde ve "Yeni Adana" Gazetesi'nde "Düşler Düşünceler" köşesinde yazmıştır.

Maden Mühendisleri Odası'nın, "İlk Madenci Öyküleri" yarışmasının düzenlenmesine önayak olmuş ve madenci edebiyatına üç kitap kazandırmıştır. Edebiyatçılar Derneği'nde ve diğer kurumlarda, gençlere yönelik yazın atölyelerinde gönüllü çalışmıştır.

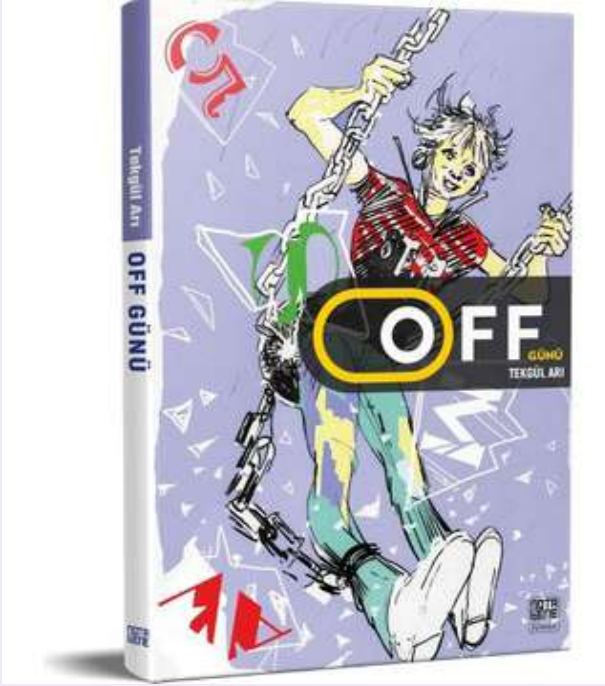
AŞDER'de şizofrenlerle yazın atölye çalışmaları yürütmüş, Ankara ve İzmir'de onkoloji hastanelerinde, "Gülümseyiyoruz" etkinliğiyle öykü ve müzik etkinlikleri düzenlemiştir. Ayrıca "Mazı Köyü Kadınları Tekgül Arı İle Öykülerini Yazıyor" etkinliğini gerçekleştirmiş ve kadın çalışmalarına yönelik olarak "Zamansız Düşler Zamansız Kadınlar" fanzinini hazırlamıştır.

Bedenim Tetikte (Öykü), Aşk Susmadan Git (Roman) ve Nişa Kaybolmaya Hazır Değilim (Roman) adlı çalışmalarından sonra Off Günü adlı romanı yayımlanmıştır.

Kapitalizmin hızla değiştirdiği tüketim alışkanlıklarımız, hizmet sektörünü öne çıkarırken emekçi kavramını da yeniden tanımlanmaya başladı. Dün fabrika ya da tarlalarda sömürülen işçilere, günümüzde AVM çalışanları eklendi. Eli yüzü düzgün, öğrenci, mezun ya da eğitimden uzak kalmış gençlerin çalışmak için yeni umudu, tüketim çılgınlığıyla mabetlere dönüşmüş AVM'ler artık. Güneş ışığından uzak, zaman ve mevsimlerin değişimini takip edemeden, yüksek müzik eşliğinde, alışveriş iştahını kabartan şık mekânlarda ve on iki saat ayakta "Ne kadar çok

satış, o kadar çok prim" mantığıyla çalıştırılıyor modern zamanı köleleri. Son moda giysi ve ayakkabılar içinde, güzel veya yakışıklı pek çok genç; iş güvencesinden uzak, patron ve müşterilerin insafına kalmış bir şekilde var olmaya çalışıyorlar. Varsıl ve yoksulun bir araya geldiği ancak sadece imkânı olanın sefa sürebildiği ortak payda mekânı AVM'lerin sahte eşitliğini ya da ikiyüzlülüğünü ancak sınıf bilinci gelişmiş insanlar görebiliyorlar. Dünün tezgâhtarları, ışıltılı AVM'lerde satış danışmanları olarak sunulunca pazarlama dünyası günah çıkartmış oluyor. Modern zamanların işçileri; indirim ya da kampanya dönemlerinde izin ve çay sürelerinden vazgeçmek zorunda kalıyor, mecbur kalmadıkça tuvalete bile gidemiyor ve çeyrek ekmek arası yiyecek alabilen yemek fişlerini marketlerde alışveriş için kullanmayı tercih ediyorlar. Satış hedef baskısı ve kaprisli müşterilerin ego tahmin aracı olarak görülmelerini saymıyoruz bile. Hak mücadelesinin akıldan bile geçirilmesinin istenmediği AVM'lerde, hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığı ve her şeyin de bir bedelinin olduğunu bilenler onlar aslında.

Tekgül Arı, Off Günü romanıyla yeni sömürü çarına dikkat çekiyor. Bunun için de işi mutfağında gözlemeyebilmek amacıyla bir giyim mağazasında da çalışmış. Yani anlattıkları, bizzat yaşadıkları. AVM'lerdeki kurlsız ve acımasız çalışma düzeni ve yaşananları, insan yanını yitirmeden ayakta kalma-ya çalışan Mağaza Müdürü Güneş üzerinden anla-

tıyor. Adaletliymiş gibi görünen İK Müdürü Belgin Hanım, babacan davranıyormuş gibi duran ama öne çıkanın canını okuyan Bölge Müdürü Hakkı Bey sistemin çarklıları aslında. Satış danışmanları; Yazgı, Şeyma, Tarık, Onur, Ayşen, Selim, Cansu ve Elif üzerinden yaşananları detaylı öğrenebiliyoruz. Prim kazanma ya da işini kaybetmemek uğruna satış danışmanlarının nasıl birbirinin kurdu haline dönüştüklerine ya da inandıklarından farklı davrandıklarına şahit oluyoruz. Birbirleriyle çekişip üst yönetime bilgi aktarırken nasıl da sistemin değirmenine su taşıdıklarını görüyoruz. Türbanlı kadınlara yönelik ürünlerin satıldığı bölümde çalışan danışmanın başını örtmesi ya da cinsel tercihi yüzünden ötekileştirilen danışmanın işinde hepsinden daha başarılı ve insan olarak dürüst ve vefalı oluşu bizi şaşırtmıyor.

AVM özelinde anlatılanlar; modern zamanın başka köleleri olan beyaz yaka plaza çalışanları ya da özel okul öğretmenlerinin yaşadıklarını hatırlatıyor bana. İnsan ilişkilerindeki kaypaklıksa hiç yabancı gelmiyor. Off Günü romanı, tüm yaşananları ülkenin koşullarından bağımsız değerlendiremeyeceğimizin ayırdına varmamızı sağlıyor. İş tersine çevirmenin yolunun birbirimizin düşmanı olmadığımızı ve birlik içinde hareket etmemiz gerektiğini hatırlıyor.

Bir sonraki bültende okuyup yorum yapacağımız kitap, Ayla Kutlu'nun Kadın Destanı'dır. Herkese iyi okumalar .

#BOŞUNAMI OKUDUK

Kamuda çalışan meslektaşlarımıza ilişkin özlük hakları ve ücret iyileştirme taleplerimiz iktidar tarafından göz ardı ediliyor.

Kamuda istihdam, atama ve güvenceli kadro yaratılmalı, bütçe buna uygun olarak ayrılmalıdır.

İnsanca bir yaşam, insanca yaşanacak bir ülke istiyoruz.

#bosunamiokuduk Mesleki itibarımız ve haklarımız için

Haydi mücadeleyle!

TEKGÜL ARI İLE SON ROMANI OFF GÜNÜ VE YAZARLIK SERÜVENİ ÜZERİNE KONUŞTUK

MUTLU YAKICI İÇLİ (5677)

3. Tam da burada söze girerek çocukluğunuza dönmek istiyorum. Yazar kimliğinizin oluşumunda bu dönemin çok önemli olduğunu görüyorum.

Bir yazarın, çocukluğunun geçtiği zaman ve mekân boyutu farklı kültürlerle örülüyse, büyük bir hazineye dönüşebiliyor. Çünkü yetişkinlikte, bilinçaltının biriktirdiği nüveler siz daha farkına varmadan yazma anında belirebiliyor.

4. Varlık Dergisi'nde yazar Pelin Buzluk'un sizinle yaptığı bir söyleşide, hayat mücadelesine erken başladığınız anlaşılıyor. "Ötekinin de ötekisi bir çocukluk. Çocuk işçi olduğumun farkına bile yirmili yaşlarda vardım. Biz çoluk çocuk her akşam, babamın getirdiği kıymayı annem yoğurduktan sonra, yerde sininin etrafına toplanıp köfte yapardık. Köfte satılırsa bizim de ekonomik ihtiyaçlarımız karşılanırdı." diyorsunuz. Bu durumun yazarlık hayatınıza katkıları oldu mu?

Olmaz olur mu, "Nişa Kaybolmaya Hazır Değilim" romanımın nüvesi sekiz yıl yaşadığı Yenidoğan'dan çıktı. Her ne kadar belalı bir yer olarak imlenmiş olsa da Yenidoğan, farklı kültürler bir arada dayanışma göstererek yaşardı. Mahalle kültürü vardı, kim aç kim tok birbirimizden haberdardık. "Nişa" romanımda da bu durum belirmişti. Babamın ekonomik durumu düzeline apartmana taşındık. Yeni mekâna ve kendime yabancılaşarak, daha çok kalem ve kâğıda sığındığımı anımsıyorum.

5. Her yokluk ve yoksunluk yaşamış insanın da yazar olabileceğini söyleyemeyiz.

Yazar olabilmek için öncelikle zengin düş gücünün yanında, iyi bir okur olmanız ve dert ettiğiniz meselelerin olması gerekiyor. Bir de elinizin

1. Öncelikle bu söyleşiye vakit ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Söze neden edebiyat diyerek başlamak istiyorum? Bir liman mı? Haykırış mı? Hepsini ya da başka bir şey mi?

Edebiyat, kendimi ifade edebildiğim, çok sesli ve renkli bir dünya. Bu sığınakta tüm duygularım ve düşlerim yüzeye çıkıyor.

2. Nasıl başladınız? İtici güç neydi?

Çok düş kuran biriyim. Okuma yazmayı öğrendikten sonra sürekli yazıp okuyordum. Çevrem karşı da oldukça duyarlı bir çocuktum. Yoksulluğun, yoksunluğun, eşitsizliğin ve haksızlıkların farkındaydım. Bir dönem şarkı sözleri uydurarak çocukluk evimde ve mahallemde birçok şeyi dile getirmeye çalıştığımı anımsıyorum, ama herkes geçim derdine düştüğü için, ne beni ne de başkasını duyacak durumda değildi. Ben de şiirler, öyküler ve denemeler yazarak birçok şeyin altını çocuk kalbimle deşiyordum.

altında tuttuğunuz bir kalem ve defter bulunmalı ki düşleriniz, zihninizde sıkışıp kalmayın.

Çocukken bile birçok şeyi irdeleyip sorular sorardım, öyle sanıyorum ki bu durumdan dolayı babam, “Bizim dünyamıza ait değilsin,” derdi. Ben nereye aitim sorusunu da çokça düşündüm ve yazdım. Aslında yazın dünyasına ait olduğumu, içten içe hep biliyordum.

6. Edebiyat dünyasına girişteki zorluklar neydi? Gücü nereden buldunuz?

Edebiyat dünyasının içine yirmili yaşlarda girmeye cesaret edemedim. Çünkü edebiyatçıların her şeyi çok iyi bildiği yanılığına kapılmıştım. Bu galiba yoksunlar sınıfından gelenlerin genel sorunu. Ama çok faydası oldu bu durumun bana. Daha çok okudum. İşim gereği gittiğim yerlerde farklı insanlar ve mekânları inceledim, diyaloglara kulak kabarttım. Yaşamın içindeki başka hayatlardan ve sokaklardan hiç geri durmadım. Belli bir donanımın verdiği güçle yazdıklarımı edebiyat dergilerine gönderdim. Öykülerim dergilerde yer bulunca cesaretim arttı.

7. İşletme okuyup bir bankada firma analisti olarak çalıştınız, ayrıca felsefe eğitimi de aldınız. Rakamların ruhunun olduğunu düşünmüyorum. Her ikisi size ne kattı?

Yazdığımız her metnin bir matematiği var. Matematiği kurulmamış bir metin çözülmemiş bir problem gibi sıtır. İşim gereği, kredi talebinde bulunan firmaların, yıllar itibarıyla bilanço hesaplarını karşılaştırıp analiz etmenin yazında en büyük faydası; yazdığım metinlerde, dönem karşılaştırmalarını kolaylıkla analiz edebilmemdi. Felsefe lisansı sonrasında da şunu fark ettim, yazdığım metinlerin içindeki kavramları daha çok sorguluyordum.

8. Pek çok etkinlikte gönüllü olarak yer alıyorsunuz, zor değil mi?

Kendi yazacaklarımdan çok mesele ettiğim konulara daha çok emek verdim. Bu toplumda yaşıyordum ve onun meselelerinden uzak kalmak gibi bir lüksüm yoktu. Bu nedenle dikkat çekmek is-

tediğim meselelere yöneldim. Elbette yaptıklarım edebiyattan bağımsız değildi.

İşin özü, bir olay karşısında oturduğum yerde bir iki gün ağlayacağıma, bir şeyin ucundan tutarak bir parçası olmak istedim. Soma Madenci Katliamı yaşanırken evde oturup vah vah demek yerine, gidip ölen işçilerin yakınlarının yanında durarak acısını paylaşmak, meseleyi yerinde öğrenmek ya da Balçınlar Maden Ocağı işçilerinin direnişini de yerinde görerek yazıp basında paylaşmak sorumluluğunu da yükledim. Acısı hâlâ üzerimizde tüten, on bir ilimizde yaşanan büyük deprem felaketinde de izleyici olmak istemedim. Belki bir faydam olur diye gittim. Auydrey Hepburn, “Soylu bir hayat yaşayacaksak, başkalarının acılarına kayıtsız kalamayız.” der. Acılarımız birbirine dokundukça sağlıyor ve insanlığımızda böyle böyle genişliyor.

9. Toplumsal farkındalık yaratan etkinlikleriniz de oldu.

Toplumsal farkındalık yaratacak etkinliklere önyak olmak elbette kolay değil. Ama bir şeyleri değiştirebilme ya da birçok sorunun çözümüne katkı sağlayabilme umudunuz varsa, her zorluk aşılabılır. Mazı Köyü kadınlarına öykü yazdırdım, ne büyük mutluluktu benim için, hem de yıllar sonra eline kalem ve kâğıt alan köy kadınları için. Kemoterapi alan kanser hastalarını düşünün, yüklenen ilacın kaygılarından uzaklaşmaları için, yazarların sesinden şiir ve öykü dinlemeleri, müzikle coşmaları bazen de ağlamaları... Yaşamın, anlarla çoğalarak devam ettiğini vurgulamak adına önemliydi. İlk kez bir yazar ya da müzisyen gördüm diyenlerin sevinci de görülmeye değerdi. Aslında toplumu hastalarla ve hastaları da toplumla barıştırmak gerekiyor. Şizofrenlerle sekiz yıl yaptığım öykü çalışmasının amacı da buydu. Yazma yeteneği olan liseli gençlerle öykü çalışması yapmak ve onları cesaretlendirmektir. Bu çalışma belki de geçmişte cesaretlendirilmemiş “ben’in eksikliğini” tamamlamaktı. Edebiyat belki her şeyi değiştiremez ama birçok durumu fark etmemizi sağlar. Sağlığım elverdiğince farkındalık yaratacak meselelere koşacağım.

10.Maden Mühendisleri Odası'nda ilk kez Madenci Öyküleri yarışmasının düzenlenmesine önyak oldunuz ve Madenci Edebiyatı'na üç kitap kazandırdınız. Madenci Edebiyatı'na ilginiz nasıl başladı?

Ülkemizde işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin yetersiz olduğu madencilik sektöründeki katliamlar, geçmişte olduğu gibi günümüzde de sıkça yaşanıyor. Bu meseleyi çok genç yaşlarda dert edinmiştim. 1990-1991 yıllarında Şemsi Denizer önderliğindeki Büyük Madenci Grevi ve Yürüyüşü'nden çok etkilenmiştim. İşçilerin haklarını aramak için birlik olması muhteşem bir duyguydu. Birlik olmadan zaten hiçbir hak kazanılmıyor ki. Yıllar sonra Maden Mühendisleri Odası yöneticileriyle bir vesileyle tanışınca, "Madenci Edebiyatı" fikrini onlarla paylaştım. Ardından Oda Yönetimi'yle birlikte yarışma düzenlemeye ve seçilen ürünleri kitap olarak çıkarmaya başladık.

11.Uzun zamandır Madenci Edebiyatı yarışması düzenlenmiyor.

Amacımız kişilerden bağımsız, madenci edebiyatı çalışmalarını sürdürmekti, olmadı. Öyle sanıyorum ki, sonraki Maden Mühendisleri Odası Yönetimleri, çalışma programında, bu gönüllü çalışmaya yer vermedi.

12.Edebiyatçılar Derneği'nde görev aldınız, Dünyanın Öyküsü Dergisi'ne emek verdiniz. Şimdilerde buralarda yoksunuz, neden?

Edebiyatçılar Derneği'nde yeni fikirlere kapalı, tek adam yönetimi vardı. Bu nedenle birçok yazar arkadaşım gibi ben de dernekten ayrıldım. Dünyanın Öyküsü Dergisi'nden ayrıldım. Dergi yayın hayatına son verdi.

13.Edebiyat yarışmalarına katılıyor musunuz?

Bu soruyu sormuş olmanıza sevindim. Çünkü okurlarım size neden ödül vermiyorlar diye soruyor. Ben Duygu Asena adına düzenlenen yarışma hariç (o da iki kez) hiçbir yarışmaya katılmadım. Çünkü ciddi bir rahatsızlık sonrası şu fikir yer etti zihnimde; yazabilmek ve okuyucuya ulaşabilmek en büyük ödüldür, diye. Bu fikrim değişir mi, değiştirirler mi, henüz bilmiyorum.

14.Neden Duygu Asena?

Çok gençtim ve eril sistemin biz kadınlara yüklediği birçok meselenin içinde bir çıkış yolu ararken, "Kadının Adı Yok" kitabıyla tanıştım. Kitap bir kadın olarak sıkışıp kaldığım meseleleri aydınlattı.

15.2000’li yılları yaşıyoruz ancak iş ve emek dünyası 19. Yüzyılın koşullarında çalışmak durumunda bırakılıyor. Off Günü romanına dönenecek olursak; yeni bir işçi sınıfı yaratılmış durumda. Yeni işçi sınıfını sadece AVM çalışanları da oluşturuyor. Plaza çalışanları ve özel okul öğretmenleri gibi beyaz yakalılarında çalışma şartları AVM çalışanlarıyla aynı durumda. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

21. yüzyıldayız, ancak Marx’ın son evre işçi sınıfının, yönetimi ele geçirmesi hayalinin üstünü örtmeye çalışan kapitalist sistemin vardığı noktada, hizmet sektörü adı altında iş ve sağlık güvencesi olmayan işçi sınıfı içinde, yeni bir işçi sınıfı yaratmasıydı. Ancak daha prestijli bir konumda görünen beyaz yakalılarının da durumu aynı. Özel okullarda çalışan öğretmenlerin birçoğunun maaşı asgari ücretin altında. Yani daha acınası bir durumdalar. Özel Sektör Öğretmenleri Sendikası, öğretmenlerin maaşlarını düzeltmek için şu günlerde sahada. Ancak sendikalı olanlar da işveren tarafından cezalandırılıyor. İki hafta önce gazetelerde okuduğumuz; Agrobay Seracılık, işçilerin sendikalaşmasına karşı, mobbing ve baskı uygulayarak, kırk bir işçiyi işten çıkardı. İşçiler sendikalı oldukları için uğradıkları haksızlığa karşı, hem bir araya gelip eylem yaptılar hem de haksızlıklarını mahkemeye taşıyabildiler. İşçilerin haklarını kazanabilmeleri için, sadece sendika da yetmez, bu durum belli bir kitle meselesini aşip toplumsal da içine almalı. Aksi takdirde kapitalist sistem, sömürünün dozunu artırıp kârına kâr eklerken bizleri de köleleştirir.

16.Günümüzde mavi yakalıları pek göremiyoruz, ne dersin?

Çünkü işçilik giderlerinin en ucuz olduğu bölgelerde konuşuldular. Onların hak arayışları da medyayı elinde tutan kapitalist sistem tarafından pek gösterilmez oldu. Açıkçası toplumda mavi yakalılar artık görünmezken, AVM çalışanları da sanki işçi değilmiş algısı yaratılıyor.

17.Off Günü romanı nasıl çıktı?

Her zaman kapitalist sistemin neler yaptığı veya yapabileceği üzerinde duran biriyim. AVM’ler kurulduktan sonra artan tüketici talebiyle şaşalı bu mekânların mantar gibi bitmesini kaygıyla izliyordum. Kız kardeşim bir AVM’de çalışmaya başlayınca oranın iç yapısı ve çalışanlar hakkında ilk elden fikir sahibi olmuştum. Yeni bir işçi sınıfının varlığını fark ettim. Yeni Adana Gazetesi’nde 2014 yılında “Cicili Bicili, İçleri Tüketilmiş AVM İşçileri” diye bir yazıyla işçilerin ağır çalışma koşullarını göstermeye çalıştım. Yazar arkadaşlarla toplu bir öykü dosyasıyla bu meseleleri gündeme taşımayı da düşündüm. Ancak ilişki içinde olduğum çalışanlar, bizim meselemizin yakın tanığısınız, siz yazın deyince bu romana giriştim. Beş yıllık bir yazma süreci sonrasında kitap yayımlandı. Ancak yazdıklarımı daha bir içselleştirmek için kısa bir süre işi de deneyimledim.

18.Tepkiler nasıl? AVM çalışanlarına ulaşabildiniz mi?

Off Günü, yeni bir işçi sınıfının romanı. Basında üzerine çokça yazı yazılması ve olumlu tepkiler alması beni memnun etti. Çünkü cicili bicili AVM’lerde görünen ışıltının arkasındaki yeni işçi sınıfının varlığı ve sömürüsü daha görünür oldu. Kitabım ülke genelindeki AVM çalışanlarına ulaşır mı, onu pek bilmiyorum. Bir AVM’de mağaza çalışanları kitabımı okuduktan sonra, AVM’deki bir cafede imza günü düzenlediler. “İlk kez bizi yazan biri oldu.” diye sevinçlerini dile getirmeleri görülmeye değerdi. Muhakkak onlar da diğer iş arkadaşlarına Off Günü’nden bahsederler; yazılan romanın kendilerinin romanı olduğunu da.

19.İnsan kalmaya çalışan Mağaza Müdürü Güneş dahil kitaptaki diğer karakterlerin hepsi, sistemin bir parçası aslında, kimi farkında kimi değil gibi görünüyor. Güneş gibiler hep giden taraf mı olacak?

Güneş, Marmara Depremi gibi büyük bir enkazın altından çıkmış ve yakınlarını kaybetmiş biri. Ancak iş yaşamıyla yeni bir enkazın altına giriyor. Ağır bir sömürü altında çalışmasına rağmen sa-

dece bulunduğu yere bakmıyor, çevresini de gözlemliyor. Eşitsizlikleri görebiliyor ayrıca kendisini eleştirebiliyor. Haksızlıklara sesiz kalmayıp elinden geldiğince harekete geçiyor. Ancak kapitalist sisteme hizmet eden Hakkı Bey gibiler, altındakini ezmeye devam ettikçe, Güneş gibiler itaatsizlikle suçlanıp hep gitmek zorunda kalacak. Gitmemesi için çalışanların bir araya gelip sendikalaşması gerekiyor. Tek başına hak aranmaz ki.

20. Bu sektörde sendikalaşma ile ilgili bir gelişme var mı?

Tez-Koop İş Sendikası bu konuda AVM'lerde, işçilerin sendikalı olabilmesi için, eğitim çalışmalarını yapıyor. Ancak patronların hiçbiri sendikalı eleman istemiyor, çalışanlar da işlerini kaybetmek için örgütlülüğünden uzak duruyorlar.

21. Tarık, bana kim daha dürüst sorusunu sordurdu. Tarık bize ayna tutuyor mu? Ya diğer karakterler? Ne çok Hakkı Bey var değil mi?

Tarık bir LGBT birey olarak toplumda ötekini de ötekisi ve cinsiyetler üzerinden ona dayatılmak istenen kendiliği kabul etmiyor. Onca baskı ve şiddete rağmen geri de çekilmiyor, yönelimine sahip çıkıyor. Personası yok Tarık'ın. Sistemin kölesi olmaktansa ölesiye dayak yemeyi, aşağılanmayı göze alabiliyor, korkuya yenik düşmüyor. Bu anlamda bize ayna tutuyor. Peki, biz o aynaya ne kadar bakabiliyoruz.

Hakkı Beylere gelince bir ülkede, istihdama yönelik yeni yatırım olanaklarının geliştirilememesi neticesinde; artan işsizlik yanında iş bulanların da sendikal haklarının engellenmesi gibi, sorunlar devam ettikçe, Hakkı Beyler de artacaktır.

22. Romanda, Ankara bir karakter olarak karşımıza çıkıyor. Ankara ve değişimler size neyi anlatıyor?

Ankara, siyasal ve ekonomik kararların alındığı, ülkenin nabzını tutan büyük bir kent. Ülkemizdeki pek çok şey gibi kentin mekânsal dokusu da sürekli aşınıp bozuluyor. Ankara asfaltlarının altından akan dereleri düşünmek beni çok rahatsız ediyor. Biz doğayı betonlaştırıyoruz. Tarlaları-

mızda başaklar yerine rezidanslar bitiyor. İnsanların bir araya gelip kendilik bilincini geliştirebilecekleri kahvehaneler, parklar, sinema, tiyatro gibi kamusal alanlar da yerini AVM'lere bıraktı. Bu röportaj için biz de bir AVM'de buluşmayı düşünmüştük, sonra güzel hava nedeniyle bahçesi olan bir kafeyi tercih ettik. Marx'ın, yaşamı bilinç belirlemez, bilinci yaşam belirler sözünü dikkate alırsak, kapitalist sistem hem çalışanların hem de tüketicilerin bilincini belirliyor.

23. Off Günü romanında, mekânsal ve toplumsal değişen durumların içinde açık ve kapalı kadınların sorunlarına da değinmişsiniz. Bir de vitrin meselesi geçiyor romanda. Bu konuyu biraz açar mısınız?

Geçmişten bugüne bakacak olursak, patriyarkal sistem kadını çoklu kimliklere bölüp ayrıştırıyor. Simone de Beauvoir boşuna dememiş, "Kadın doğulmaz, kadın olunur." diye. Bir kadından o kadar çok kadın kimliği yarattılar ki; Anne, kısır, kız, cadı, oynak, dul, fahişe gibi gibi... Siyasal değişim dönemlerinde, ideolojik yapılar, hayalini kurdukları yönetim biçimi mücadelesinde, kadını, vitrin malzemesi olarak kullanmaktan geri durmuyor. Böylece hem toplumu yeni duruma alıştırtıyor hem de kadınları birbirinden ayrıştırıyor. Açık, kapalı kadın meselesinde de durum böyle. İdeolojik siyasal yapı, vitrine şimdilerde türbanlı kadınları çıkardı. İster türbanlı ister türbansız olsun kadınlar, eril sistemin yarattığı aynı sorunları yaşıyorlar. Bir örtü biz kadınlara dayatılan eril meselelerden bizi muaf kılmıyor. Örtülü kadında kocası tarafından katlediliyor, tacize uğruyor, görünmeyen ev içi emeğine devam ediyor. Siyasiler istedikleri kadar bizleri giyimlerimiz üzerinden ayrıştırırsa dursunlar, öyle sanıyorum ki kadınlar bu duruma izin vermeyip birlikte, dayanışma içinde olmayı sürdüreceğiz.

24. Bu güzel sohbet için teşekkür ederim, yeni etkinlik ve kitaplarınızı bekliyoruz.

Ben de size ve Maden Mühendisleri Odası üyelerine çok teşekkür ederim.

YOKSA SEN BİR GÜNAH KEÇİSİ MİYDİN BARBİE?

MUTLU YAKICI İÇLİ (5677)

Ruth Handler, eşi Eliot Handler'ın hobi amaçlı mobilya yapım işini profesyonelliğe dönüştürmesini önermiş ve büyük mobilya üreticileriyle bağlantılar kurmuştu. Harold Mattson ile kurulan şirketin adı, kurucu ad ve soyadlarının bazı heceleri kullanılarak Mattel olarak belirlenmişti. II. Dünya Savaşı'nda mobilya satışlarının düşmesi, Mattel şirketini oyuncak mobilya üretimine yöneltmişti.

Ruth Handler, kızı Barbara'nın oyuncak bebeklerle oynarken onlara yetişkin rolünü verdiğini görmüş ve bu nitelikte oyuncakların bulunmamasını sektörde bir boşluk olarak değerlendirmişti. Yetişkin bedenine sahip oyuncak bebek fikrini ise eşi cazip bulmamıştı. Ruth Handler, kızı Barbara ve oğlu Kennett ile Almanya'ya yaptığı bir seyahatte, Lili adında yetişkin bedenine sahip bir bebek görmüş ve bu oyuncak üzerinde yaptığı değişikliklere, eşi ve yöneticisi olduğu Mattel şirketi kayıtsız kalamamıştı. Böylece pek çok nesli büyüten ve tartışmaların odağında olan Barbie bebek yaratılmıştı.

Eleştirilerin ilki beden algısı üzerineydi. Modern yaşamın bireylerin gündelik hayatlarındaki her unsuru tanımladığı ve modern iktidarın yaşam üzerine odaklandığına dair genel bir görüş bulunmaktadır. Foucault, modern iktidarın beden üzerindeki iktida-

rını biyo-iktidar kavramıyla anlatmaktadır. Biyolojik olarak bedenlerin iktidarın bir aracı haline gelişi, bedenlerin de iktidara uygun olarak düzenlenmesi ve yaşatılmasını gerektirmektedir. Bu anlamda modern beden algısının nasıl olması gerektiği yönünde Barbie bebekler, bir Amerikan ikonunu örnek verilmektedir. Çocukların hayatlarında kusursuz beden güzelliği imgesini yaratan Barbie bebek, gerçekçi olmaktan uzak beden ölçüleriyle zayıflığı göklere çıkardığı, kadınların özgüvenini sarstığı ve yeme bozukluklarını ortaya çıkardığı gerekçeleriyle yerden yere vurulmuştur.

Barbie ve beden algısıyla ilgili Kuzey Carolina Üniversitesi'nde Jennifer Webb öncülüğünde yapılan bir araştırma; kilo konusundaki önyargıların çok küçük yaşlarda oluşmaya başladığını göstermiştir. Ayrıca yaşları 3 ile 10 arasında değişen kız çocuklarına farklı bedenlerde Barbie bebekler gösterilmiş, olumsuz özelliklerin şişman bebeklere yakıştırıldığı görülmüştür.

Diğer eleştiri ise belli bir ırk ve güzellik algısının topluma dayatılması olmuştur. Modernleşmeden postmodernleşmeye doğru yaşanan süreçte Mattel şirketi, postmodernleşmenin gereklerinden birisi olarak görülen farklılığın sağlanması amacıyla çeşitli

adımlar atmıştır. Barbie'nin ten, göz ve saç renkleri değiştirilmiş, farklı milliyetlerde bebekler üretilmiş ve Barbie'nin kıyafetleri ile aksesuarları çeşitlendirilmiştir. 1959 yılında satışa sunulan Barbie kıvrıkcık saçları ve belirgin kaşlarıyla film yıldızlarına benzemekteydi. 1960'larda Handler çiftinin oğulları Kennett'ten yola çıkarak Ken karakteri yaratılmış ancak Barbie'nin pembe mükemmel dünyasında en iyi yardımcı erkek rolüyle hep geride kalmış, Barbie'den başrolü çalamamıştı. 1970'lerde Barbie, dönemin giyim tarzını benimsemişti. 1980'lerde iş hayatına atılmış ve çeşitli mesleklerle özdeşleşmişti. 1990'larda hala çok satanlar listesinde yer alırken 2000'li yıllarda dijital medyada yer almaya başlamıştı.

Yapılan eleştirilerden belki de en dikkat çekici olanı, feminist bakışa ait olandır. Barbie, sadece güzellik ve kadınsılığı ifade eden, imkânsız vücut oranlarına sahip, cinsel arzu uyandıran ve kadını bir metaya indirgeyen araçtır. Feminist yazarların çalışmalarında oyuncak bebeklerin masumiyetini yitirdiği vurgulanmıştır. Çünkü onlar ailelerin, kızlarını toplum tarafından beklenen cinsiyet rollerine ulaştırmanın ve kadın bedenini disiplin altına almanın birincil aracı hâline gelmiştir. Tarih profesörü Miriam Formanek-Brunell, birçok feminist yazarın, oyuncak bebekleri hegemonik ataerkil kültürün ajanları ve küçük kızları ise bu kültürün pasif alıcıları olarak gördüğünü belirtmektedir. Görünüşü itibarıyla her zaman "kadınsı" olan Barbie, ister sporcu isterse

polis olsun, hiçbir zaman çift cinsiyetliliğe ya da erkeksiliğe yakın değildir. En iyi polis ödülünü almaya giden Barbie, göz alıcı bir gece kıyafeti içinde ya da sporcu Barbie, vücuduna yapışan kıyafetleriyle yine kadınsıdır.

Her eleştiriyi fırsata dönüştürmeye çalışan Mattel şirketi yöneticileri, kadınlara daha etkili bir şekilde satış yapabilmek için feminizmin diliyle konuşma ihtiyacı hissedip bunu coşkulu bir şekilde gerçekleştirme yolunu zaman içinde seçmişti. Bunun için Barbie'yi de "kız çocuklarını güçlendiren bir marka" olarak yeniden hayal etmiş ve "Barbie Dream Gap" (Barbie Hayal Uçurumu) projesini yaratmıştı. Bu proje, kız çocuklarının dünya genelinde "herhangi bir şeyi yapabileceklerine veya ne isterlerse o olabileceklerine inanmaları için ihtiyaç duydukları kaynakları, ilhamı ve desteği sağlayarak oyun alanını eşitlemeyi" hedeflemişti. Pratikte bu, Mattel şirketi kârının çok küçük bir kısmını (2022 yılında 394 milyon dolarlık gelirin sadece %0.1'ini) kız çocuklarının hayallerini destekleyen okul atölyeleri veya "mentorluk konferansları" gibi projelere aktarmıştı.

Bu tür girişimler yalnızca Mattel şirketine özgü değil elbette. İş dünyasının genelinde yöneticiler, hayallere ve rol modellere dair söz söylemeyi öğrendiler ve genç kadınlara kendi özgüvenleri ve arzuları üzerinde çalışmalarını çeşitli şekillerde anlatmaya çalışıyorlar. Ancak "hayal uçurumu"na bu kadar çok odaklanırken, dünya genelinde kadınlar hala cinsiyet uçurumundan yuvarlanıyorlar. Uçurumun dibinde ise düşük ücret, çocuk bakımının eksikliği, monotonluk, eşitsizlik var ne yazık ki...

Rakipleri nedeniyle tahtı zaman içinde sarsılan Barbie, vizyona giren filmi ile yeniden gündemde. Çocuklar için oluşturulan Barbie filmlerine inat, bu kez yetişkinler için çekilmiş. Mattel şirketinin onayı ve desteğiyle gerçekleştirilen filmin yönetmen koltuğunda, Hollywood'un yükselen isimlerinden Greta Gerwig bulunuyor. Senaryosunu ise Amerikan bağımsız sinemasının önde gelen temsilcilerinden Noah Baumbach ve Greta Gerwig birlikte kaleme almışlar. Ortaya, Barbie imgesinin günümüzdeki yeri ve anlamının sorgulandığı bir film çıkmış.

Film, ütöpik Barbieland'de sıradan bir günde klişe Barbie'nin sabah uyanmasıyla başlıyor. Pembe ağır-

likli renk cümbüşünün içinde masalsi bir görüntüdeki Barbieland'de klişe Barbie ve diğer Barbieler dertsiz ve mutlu yaşamlarına devam ediyor, eğleniyorlar. Derken büyü bozuluyor ve klişe Barbie birden ölümden bahsediyor ve herkesi şaşırıyor. Yaşlanmanın ve ölümün bilinmediği, tüm Barbilerin genç ve güzel olduğu bir dünya için hayli kafa karıştırıcı bu durumu düzeltmenin yolu aranırken tuhaf Barbie'den yardım isteniyor. Tuhaf Barbie, gerçek dünyaya giderek Barbie ile oynayan kişinin bulunmasını öneriyor ve sorunun özdeşleşen duygulardan kaynaklandığını söylüyor. Klişe Barbie gerçek dünyaya giderken ona, sevgisi fark edilmeyen ve sürekli olarak ikinci planda kalan Ken eşlik ediyor.

Filmin en komik sahnelerini de anaerkil düzene alışmış kahramanlarımızın, ataerkil gerçek dünyayla tanıştıkları anlarda görüyoruz. Zarif ve masum klişe Barbie, gerçek dünyanın kabalığı karşısında affallarken, Barbie'nin gölgesinde kalan ve ona olan sevgisiyle var olabilen Ken ise erkek dünyasını keşfediyor. İsteddiği her şeyi başarabileceğine inanmış klişe Barbie'nin Mattel'in genel merkezinde, kadın yönetim kurulu başkanı ve üyelerini ararken kadınların bulunmadığı bir yapı ile karşılaşması ve buradaki di-

yaloglar, ataerkil dünyanın acınası görüşlerini alaycı bir dille anlatıyor.

Klişe Barbie'nin tesadüfen okul kantininde ergen Sasha ile tanışması, Barbie bebekler hakkındaki imkansız vücut ölçülerinden, cinsel obje olarak algılanmasına kadar tüm eleştirileri de öğrenmesine vesile oluyor. Klişe Barbie'nin gerçek dünyada özdeşleşen duygular nedeniyle sorun yaşadığı kişi Sasha mı diye düşünürken aradığımız kişinin Sasha'nın iletişim sorunları yaşadığı ve Mattel'de çalışan annesi Gloria olduğunu öğreniyoruz.

Hiçbir şeyin değişmeyeceğini düşündüğümüz Barbieland'de geri dönen Ken, anaerkil sistemi çökertip gerçek dünyanın erkek egemen dünyasını kuruyor ve klişe Barbie hariç diğer Barbieler buna uyum sağlıyor. Başlangıçta Sasha ve Golaria'nın desteğiyle hakları için mücadele etmeye başlayan klişe Barbie, diğer Barbilerde bir farkındalık yaratıyor. Daha sonra içselleştirdikleriyle kendi yolunda ilerlemeyi tercih ediyor ve böylece büyümeye başlıyor.

Barbie ve yaratıcısı Ruth Handler'in karşılıklı konuşmalarıysa filmin duygusal anlarını içerirken yönetmen de mesajlarını veriyordu. Bu filmi, Barbie'nin

yerden yere vurulduğu bir komedi olarak düşünmek çok yanlış olacak kanısındayım. Tam tersine cinsiyet ayrımcılığı eleştirisi olan filmde öğretmen edasıyla verilmiş önemli diyalogların, birkaç kere dinlenilmesi gerekliliğine inanıyorum.

Diğer taraftan Mattel şirketinin desteğiyle gerçekleştirilen film, bazı eleştirmenlerce şirketin günah çıkartması ve yeni satış stratejisi olarak değerlendiriliyor. Haklılık payının olduğunu düşünüyorum. Diğer taraftan reklam, dizi, sinema ve medya dünyasına baktığımızda, gündemde olan kadınların gençlik ve güzelliklerinin sektör halini almış bir sanayi tarafından belirlendiğini de görüyoruz. Bu kuşatılmışlık ve dayatmalar karşısında da “Yoksa sen bir günah keçisi

miydin Barbie?” demeden geçemiyorum.

Sözün özü, kız çocuklarının daha özgür ve daha eşit bir dünya hak ettiğine inanıyorsak, ileriye doğru adım atmak için oyuncak bebeklere yol gösterici olarak bakmayı bırakmamız gerekiyor. Instagram’ın sadece tek başına narsisizmi tetiklemediği, Kardashianlar’ın da tek başına gerçek dışı bedensel beklentileri pekiştirmediği gibi feministlerin eşitsizliğin ve ayrımcılığın değişmesinin ne denli zor olduğuna dair endişelerinin hedefi olacak tek bir marka, model veya sosyal medya platformu da olmadığını belirtmek gerekiyor. Farkındalığı artmış kadınların bir araya gelerek mücadele etmesinden başka bir yol görünmüyor.

KAYNAKÇA

Dilara Buket Tatar, *Modernleşmeden Postmodernleşmeye Barbie*, <https://hukukdergi.hacettepe.edu.tr/dergi/C6S1makale7.pdf>, Erişim Tarihi: 20.09.2023

Herkese Bilim Teknoloji, 24 Ağustos 2023, Sayı 385, Sayfa 12-13

Mehmet Açar, *Barbie’ye Eleştiri ve Saygı*, *HaberTürk*, 28.07.2023, <https://www.haberturk.com/ozel-icerikler/mehmet-acar/3610265-barbieye-elistiri-ve-saygi>, Erişim Tarihi: 20.09.2023

Natasha Walter / *Guardian*, Çeviri: Eda Doğançay, *Plastik Feminizm: Barbie Bir Rol Modeli Olmaktan Hala Çok Uzakta*, <https://esitlikadaletkadin.org/barbie-rol-modeli-olmaktan-cok-uzakta/>, Erişim Tarihi: 20.09.2023

Uğur Günay Yavuz, Seçil Taylan Erdemli, *Yıllar İçinde Değişen Barbie Ve Bu Değişimin Barbie Instagram Hesabı Paylaşımlarına Yansıması*, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijiiia/issue/75684/1244426#article-aut-hors-list>, Erişim Tarihi: 20.09.2023

#BOŞUNAMI OKUDUK

İnsanca yaşayacak bir ücret, insanca yaşanacak bir ülke istiyoruz!

Emekliler için acil ekonomik iyileştirmeler zorunluluktur.

Onlarca yıllık emeğimiz yok sayılacaksa

#boşunamıokuduk

GENÇ MADENCİ

IMMAT KONGRESİ

13-15 Eylül tarihleri arasında Maden Mühendisleri Odası İzmir Şubesi ve Genç Madenci Topluluğu katkılarıyla düzenlenen IMMAT (Maden Makinaları ve Teknolojileri Kongresi) ve MINEX (Madencilik, Doğal Kaynaklar ve Teknolojileri Fuarı) ile sektörde bulunan meslektaşlarımız, meslek büyüklerimizle ve önde gelen firmalarla bir araya gelme fırsatı bulduk. MINEX Fuarında, maden ekipmanları, yer üstü sondaj makineleri ve yer altı güvenlik malzemeleri gibi birçok alanda yeni teknolojiler tanıtıldı. Biz öğrenciler de bu ekipmanları yakından görme ve üretici firmalarla yakınlık kurma fırsatı elde ettik. Maden Mühendisleri Odası İzmir Şubesi tarafından düzenlenen IMMAT'de, İzmir Genç Madenci'ye de büyük bir sorumluluk düştü. İzmir Genç Madenci olarak bu kongrede, ziyaretçilerin kongreye rahatlıkla katılabilmesi ve organizasyonda yaşanan sorunların minimuma indirilmesi için çalışmalar yapmıştık. Birçok konuşmacının yaptığı sunumlar çerçevesinde yeni teknolojilerin sektöre tanıtılması sağlandı. IMMAT ve MINEX'in açılışında yer alan Orhan AYDIN, Cüneyd YAMUDİ, İlhan ÇOLAK, Mustafa TANRIVERDİ, Murat ER, Prof. Dr. Cella ŞENGÖR gibi önemli isimler konuşma yaptılar. "Deprem ve Madenciler" ile "Madencilik ve Medeniyet" konularını ele alan değerli konuşmacıların sunumları katılımcılar tarafından ilgiyle karşılandı.

Bu kongrenin düzenlenmesinde ve işleyişinde büyük pay sahibi olan Genç Madenci olarak sektörle kaynaşma ve daha çok tanıma fırsatı bulduk. Pek çok firmayla tanıştık, sektörde olan gelişmeleri yakından takip etme fırsatı yakaladık ve kendimizi bu madencilik sektörünün şimdiden bir parçası gibi hissetmeye başladık. Son olarak, kongrede emeği geçen herkese Genç Madenci olarak teşekkürlerimizi iletiyoruz.

**DOĞAL KAYNAKLAR ATALARIMIZDAN MİRAS DEĞİL,
ÇOCUKLARIMIZA BIRAKACAĞIMIZ EMANETTİR...**

KÜLTÜR SANAT

DOĞAL TAŞLARDAN GELEN ŞİFA

“Şifalı” taşların hastalıkların tedavisinde kullanımı gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Her geçen gün daha fazla kişi modern bilimin sunduğu tedavi yöntemlerini farklı gerekçelerle terk ediyor ve alternatif tıpa yöneliyor. Ancak, çoğu bilim insanı tarafından sözdübilim unsurları olarak görülen doğal taşlar sanıldığı gibi şifalı değildir. Dolayısıyla, yalnız başlarına bir tedavi yöntemi oluşturamazlar.

Her biri farklı birer tedavi vadeden doğal taşlar, çoğunlukla masaj salonlarında ve doğal taş tedavisine yönelik kurulmuş merkezlerde kullanılmaktadır. Tedavi seansları, taşların belirli çakra bölgelerine yerleştirilmesiyle sağlanan enerji akışı sayesinde gerçekleşmektedir. Taşların daha yaygın bir kullanımı ise kolye, bileklik ve küpe gibi aksesuarlar biçimindedir.

Bu taşların hastalıkları tedavi edebildiğine dair hiçbir bilimsel kanıt yoktur çünkü taşların düzeltmeyi vadettiği enerji akışından kaynaklanan bir hastalığa henüz rastlanmadı.

Doğal taşların hastalar üzerinde bazı etkilere sahip olmasının nedeninin Plasebo etkisi olabileceği düşünülmektedir. Londra Üniversitesi Anomalist Psikoloji Araştırma Biriminin başkanı Christopher French’in yürüttüğü araştırma ortaya şu sonucu çıkarmıştır: 80 katılımcıdan bazılarına gerçek kuvars kristalleri verildi, bazılarında da gerçek olduğunu düşündükleri sahte bir kuvars kristalini avuçlarında

tutarak beş dakika meditasyon yapmaları istendi. Katılımcıların bazılarında da meditasyondan önce, meditasyon esnasında kristalden vücutlarına yayılan bir sıcaklık hissedip hissetmediklerine dikkat etmeleri söylendi. Meditasyonun sonunda sorulan sorulara sahte kristalleri tutanlarla gerçek kristalleri tutanların aynı cevapları verdikleri görüldü. Olası etkilere dikkat etmeleri önceden söylenen kişiler ise söylenmeyen kişilere kıyasla daha güçlü etkiler hissettiklerini söylediler.

Bu deneye dayanarak Christopher French ve ekibi doğal taş tedavisinin Plasebo etkisinden öteye geçemediğini belirtmişlerdir. Plasebo etkisinin (telkine dayalı) hastalar üzerindeki olumlu etkileri bilindiğinden, bazı doktorlar birincil tedavi olmamak koşuluyla hastalara doğal taş tedavisinin uygulanabileceğini söylemektedir. Doğal taşların onlara iyi geldiğini düşünen hastaların stres düzeylerinde azalma görülebilmektedir. Anlaşılacağı üzere, hastaların stres düzeylerindeki olumlu seyir taşların fazileti değildir; psikolojik bir etkiden ibarettir. Dolayısıyla, tedavi garantisi veren doğal taş tedavilerinin ve aksesuarların birer ürün pazarlama stratejisinden ibaret olduğunu unutmamak gerekmektedir.

KAYNAKÇA

A. Yeşilyurt. *Doğal Taşlar Gerçekten Şifalı Mıdır?*. (27 Temmuz 2019)/ Evrim Ağacı

TARİHTE BUGÜN

03 Temmuz 2005 - İspanya'da eşcinsel evlilik yasası yürürlüğe girdi.

18 Temmuz 1953 - Mısır'da cumhuriyet ilan edildi.

24 Temmuz 1963 - Sendikalar Kanunu ile Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu çıktı.

04 Ağustos 2010 - Şilide bir bakır madeni çöktü, 33 madenci yerin 700 metre altında mahsur kaldı.

04 Ağustos 1924 - Lozan Antlaşması yürürlüğe girdi.

15 Ağustos 1934 - Türkiye, Cemiyet-i Akvam (Milletler Cemiyeti) üyeliğine kabul edildi.

19 Ağustos 1934 - Başbakan Adolf Hitler, Cumhurbaşkanı Hindenburg'un ölümü üzerine yapılan referandumda %89,9 oy alarak Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığı'nı temsilen "Führer" oldu.

01 Eylül 1927 - Türkiye'de Medenî nikah zorunlu hale getirildi.

01 Eylül 1949 - Ankara Devlet Tiyatrosu kuruldu. Küçük Tiyatro ve Büyük Tiyatro sahneleri açıldı.

05 Eylül 1901 - National Association of Professional Baseball Leagues (NBA) kuruldu.

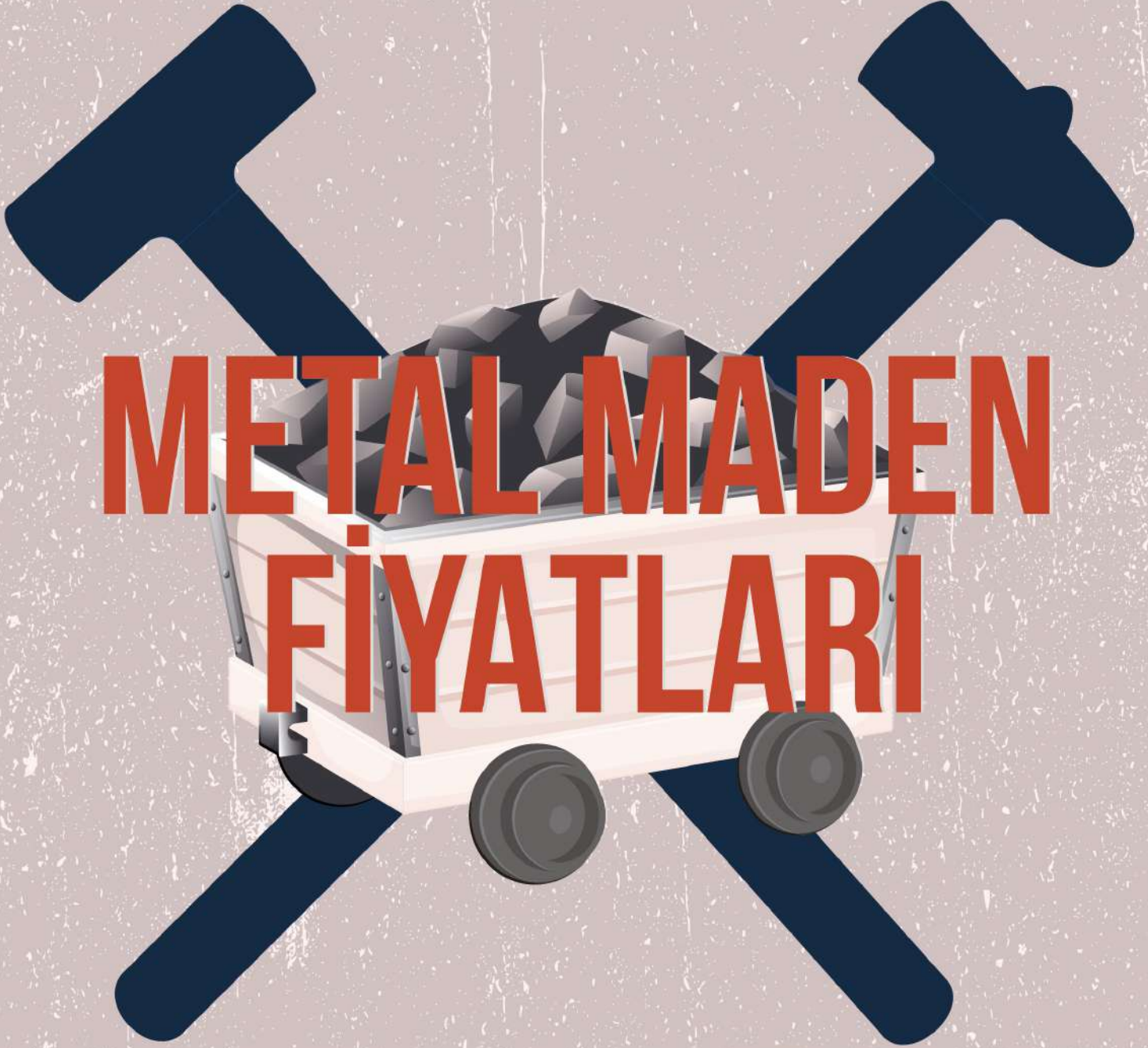
05 Eylül 1950 - Başvuru fazlalığı nedeniyle üniversite giriş sınavı uygulaması başladı.

HAZIRLAYANLAR:

NECDET YALÇINKAYA (20503)

ELİF TORUN BİLGİÇ (14250)

METAL MADEN FİYATLARI

MADEN FİYATLARI

Fiyatlar aksi belirtilmedikçe metrik ton cinsinden verilmiştir. Limanı belirtilmeyen CIF teslimatın boşaltma limanları, Avrupa'daki belli başlı ticaret limanlarıdır. Endüstriyel minerallerin fiyatları kalite, kaynak, miktar ve diğer satınalma koşullarına göre geniş aralıklar içinde değişmektedir.

HAZIRLAYAN HASAN YILMAZ-MADEN MÜHENDİSİ

ALTIN LMB, ons	1.814,50 \$
ALUMİNYUM LMB %99.7	2.246,50\$
ANTİMUAN ▪ Reg. Min.%99.65 Se max.100ppm, s.piyasa ▪ Konsantre %55 Sb ve üzeri	11,600,00\$ 9.750,00\$
ARSENİK ▪ LMB, Metal, Serbest piyasa, kg	1.08\$
BAKIR LMB	7.949,50\$
BİZMUT Min.%99.99, serbest piyasa, rafine, kg	6,85\$
CİVA %99.99 şişe,	2000\$
ÇİNKO LMB, Yüksek kalite	2.493,00\$
DEMİR ▪ İnce cevher,%58Fe yüksek kalite Çin limanları, ▪ İnce cevher,%62 Fe Çin limanları, ▪ Pelet cevheri ,%65 Fe Çin limanları,	108,00\$ 118,03\$ 130,45\$
GERMANYUM Germanyum metal, Rotterdam \$/kg, Germanyum dioxide \$/kg	1.410,00\$ 905,32\$
GÜMÜŞ LMB , troy oz,	20,94\$
KADMİNYUM ▪ Min.%99.95, serbest piyasa ▪ Min.%99.99, serbest piyasa	4.617,00\$ 4.701,00\$
KALAY LMB	23.926,00\$
KOBALT ▪ Metal, serbest piyasa ▪ Kobalt Sülfat, serbest piyasa, ton	31.407\$ 5.153,00\$
KROM ▪ G.Afrika konsantre %40-42 Cr2O3 CIF Çin ▪ Türkiye %46-48 Kons. (Cr/Fe:2,40) CIF Çin ▪ Türkiye %44-46 Kons.(Cr/Fe:2,20) CIF Çin ▪ Türkiye %40-42 parça (Cr/Fe:2,30) CIF Çin	345-360\$ 425-450\$ 410-425\$ 375-390\$
KURŞUN LMB	2.117,50\$

MAGNEZYUM ▪ Serbest piyasa, min.%99,8 Mg FOB Çin	3.585,00\$
MANGANEZ ▪ Serbest piyasa, elektrolitik %99,7 ▪ Metalurjik %38Mn index, dmtu metal içeriği ▪ Metalurjik %44-45Mn index, dmtu metal içeriği	1.741\$ 4,42\$ 5,26\$
MOLİBDEN ▪ Çin Molibden oksit, bidonlu, lb, MoO3 ▪ Konsantre %45 Mo, mtu	22,50\$ 545,00\$
NİKEL ▪ LMB, ▪ Nikel cevheri %1,8, CIF Çin %15-20 Fe, Su içeriği :%30-35 Si:Mg oranı <2 ▪ Laterite %1,5 Ni içeriği CIF Çin ▪ Nikel sülfat, Batarya kalitesi	18.723,00 \$ 94,00\$ 65,00\$ 4.520,00\$
PALADYUM LMB, troy ons	1.181\$
PLATİNYUM LMB, troy ons	865\$
RUBİDYUM Rubidyum(Rb≥99.5%), \$/oz	3.158\$
SELENYUM Serbest Piyasa, kg	28,90\$
TUNGSTEN ▪ %65 WO3 kons., Çin, ton	16.783,00\$
URANYUM Spot piyasa, U3O8, lb	66,25\$
VANADYUM Pentoxide, min. %98 V2O5 CIF Avrupa, kg	12,95\$
BARİT ▪ Boya kalitesi mikronize. %96-98, 350 mesh UK, ▪ Boya kalitesi Çin parça ▪ Türkiye tüvenan S.G. 4,2 FOB Mersin/İskenderun ▪ Sondaj kalitesi, FOB Morocco	200-220€ 225-250\$ 110-120\$ 86-95\$
BENTONİT ▪ Döküm kalitesi, FOB Milos ▪ Kedi toprağı,1-5mm FOB Avrupa ▪ Kedi toprağı, öğütülmüş, kurutulmuş, FOB Hindistan	60-80€ 40-62€ 32-35\$
FELDSPAT ▪ Ham, -10mm, bulk Türkiye, FOB Güllük Na-Feld. ▪ Cam kalitesi, -500 mikron torbalı, FOB Güllük ▪ -150 mikron	22-23\$ 70\$ 53-55\$
FLORİT ▪ Kuru bazda, CIF ABD körfezi, Asidik filtrekeki ▪ Meksika, FOB Tampico, Asidik filtrekeki ▪ Güney Afrika, FOB Durban, min. %85 CaF2 ▪ Metalurjik, %85 FOB Çin ▪ Metalurjik, Min. %90 CaF2 FOB Çin	260-270\$ 400-450\$ 440-490\$ 360-400\$ 460-500\$

FOSFAT	
DAP (Diammonium fosfat) FOB ABD Limanları %70 BPL Fas Kazablanka,	527\$ 347,50\$
KÜKÜRT	
FOB Hindistan, kimyasal ton	198\$
LİTYUM MİNERALLERİ	
▪ Lityum karbonat, %99,5 Li ₂ CO ₃ , batarya için	23.538\$
▪ Lityum hidroksit 56,5% LiOH Avrupa,	22.302\$
▪ Spodumen kons. min %6 Li ₂ O CIF Çin	2.860\$
▪ Metal Lityum, min. %99 Li, batarya kalitesi	186,634\$
NADİR TOPRAK ELEMENTLERİ	
▪ Seryum Oksit, %99, FOB Çin,	612,83\$
▪ Lantanyum Oksit, %99,9, FOB Çin,	599,00\$
▪ Neodiyum Oksit, %99,5, FOB Çin,	74.514\$
▪ Samaryum Oksit %99,9, FOB Çin,	2.089\$
▪ Lantanyum/Seryum metal batarya için	3.273\$
PERLİT	
▪ Ham, kırılmış, sınıflandırılmış, bulk FOB Türkiye	100-110\$
▪ Bulk, FOB Doğu Akdeniz	75-80€
TİTANYUM	
▪ İlmenit, min,%47 TiO ₂ , bulk kons. FOB Avust.	327,31\$
▪ Rutile, min, %95TiO ₂ , bulk kons. torbalı,FOB Avustralya	2.405\$
VERMİKÜLİT	
G.Afrika, bulk FOB Antwrep	329-570\$
ZİRKON	
▪ Min. %66,5 ZrO ₂ CIF Çin silikat	2.263\$
▪ Zirkonyum karbonat Zr(Hf)O ₂ ≥%40	3.099\$

KISALTMALAR

lb : (libre) : 453,59237 gram

s.ton (kısa ton) : 907,2 kg

şişe=34,5 kg

BPL= P₂O₅ / 0,45

UK = İngiltere

1 ons (troy oz) altın/gümüş : 31,1034807gram

Dmtu : kuru metric ton ünit

LMB = Londra Metal Borsası

CIF : Nakliye ve sigorta dahil fiyat

FOB (Free on board),: Limanda Bordo'ya teslim fiyatı

FOR (Free on Rail) : Tren vagonuna kadar teslim fiyatı.

FOT: Belirtilen noktada kamyon üzerinde teslim.

CFR : İstenen alıcı limanında teslimine kadar olan navlun-nakliye satıcıya ait

Yurtiçi Linyit Kömür Fiyatları (TKİ)

Fiyatlar; tane boyu, teknik özellikler ve yıkanma durumuna göre farklılık göstermektedir. Verilen fiyatlar belirtilen üretim yeri için özelliklere bağlı olarak değişen en alt ve en üst fiyatlardır. KDV hariç FOB fiyatlarıdır.

Üretim Yeri / Boyut	TL/ton
Kütahya-Tunçbilek 0,5-18 (4701kcal/kg)	2.250
+18 (4611-4733kcal/kg)	2.500-2.750
10-18(4701-4876 kcal/kg)	2.500-2.750
Çanakkale-Çan 18-25 (4052 kcal/kg)	1.900-2.150
25-100 (4052 kcal/kg)	2.150
0-18 toz (3787 kcal/kg)	1.800
Manisa-Soma 0,5-18 (4706kcal/kg)	2.250
+18 (4544-4693kcal/kg)	2.500-2.750
10-18(4963-5001kcal/kg)	2.500-2.750

Yurtiçi Taşkömürü Fiyatları (TTK)

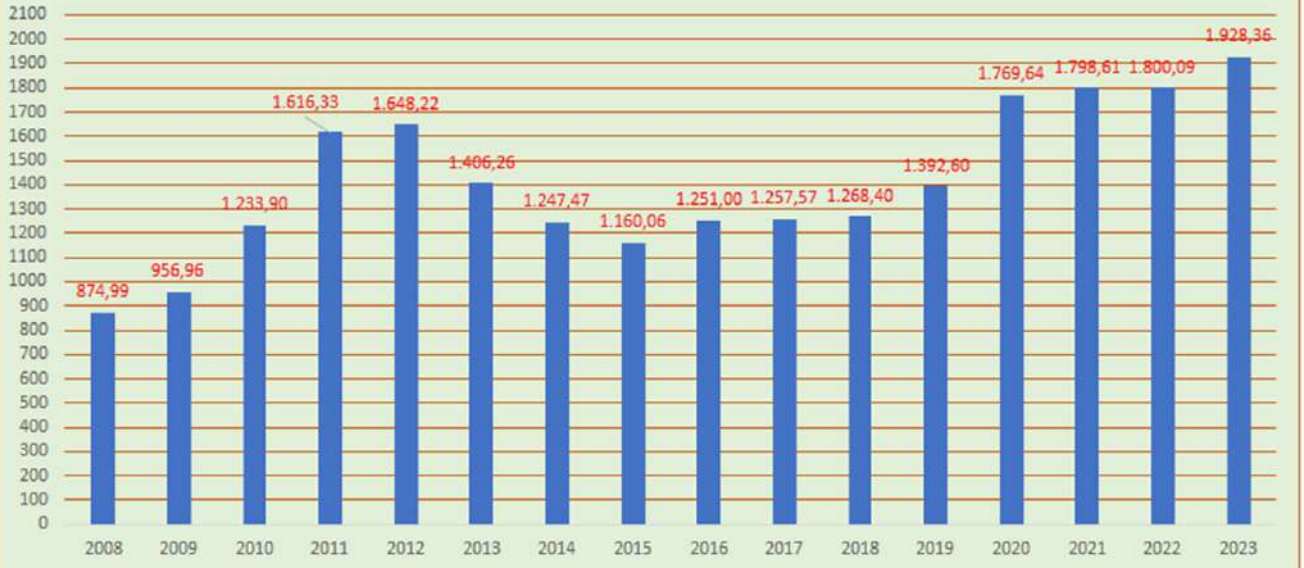
Fiyat aralığı; tane boyu, nem, kül, uçucu madde, sabit karbon, kükürt oranı, kalori ve yıkanma durumuna göre belirlenmiş olup, müesseselere göre değişiklik göstermektedir. Ortalama KDV HARIÇ fiyatlarıdır.

Özellik	KDV hariç TL/ton
18/150	Kozlu(6600Kcal): Paketli: 5000 Dökme: 4687,50 Karadon (6900Kcal): Paketli: 5000 Dökme: 4687,50 Armutçuk(7400Kcal): Paketli: 6187,50 Dökme: 5875 Amasra (6000Kcal): Paketli: 4687,50 Dökme: 4375
0-10	Armutçuk (5800Kcal): 5750 Amasra(5500Kcal): 4500
10-18	Armutçuk (7400Kcal): Paketli: 9062,50 Dökme: 8750,00 Amasra (6000Kcal): Paketli: 4687,50 Dökme: 4375,00

BAZ METALLERİN YILLARA GÖRE ORTALAMA FİYATLARI (Londra Metal Borsası)

METAL CİNSİ	ALÜMİNYUM	BAKIR	KURŞUN	NİKEL	KALAY	ÇİNKO	ALTIN	GÜMÜŞ
YIL	\$/ton	\$/ton	\$/ton	\$/ton	\$/ton	\$/ton	\$/ons	\$/ons
2008	2.572	6.954	2.081	21.346	18.488	1.874	874,99	15,07
2009	1.664	5.148	1.718	14.646	14.053	1.654	956,96	15,01
2010	2.172	7.534	2.147	21.829	20.387	2.160	1.233,90	17,06
2011	2.398	8.836	2.400	22.887	26.094	2.193	1.616,33	35,10
2012	2.012	7.941	2.061	17.530	21.094	1.950	1.648,22	31,99
2013	1.849	7.325	2.141	15.015	22.302	1.910	1.406,26	23,81
2014	1.866	6.861	2.095	16.859	21.877	2.164	1.247,47	18,54
2015	1.688	5.495	1.786	11.848	16.051	1.932	1.160,06	15,68
2016	1.603,44	4.862,32	1.869,91	9.591,00	17.964,84	2.089,98	1.251,00	17,01
2017	1.967,30	6.161,86	2.316,55	10.399,97	20.080,79	2.893,08	1.257,57	17,05
2018	2.109,19	6.525,10	2.242,83	13.098,31	20.147,53	2.924,03	1.268,40	15,42
2019	1.791,04	6.004,10	1.996,60	13.899,17	18.651,21	2.548,02	1.392,60	16,21
2020	1.701,61	6.168,35	1.824,00	13.772,34	17.132,16	2.271,80	1.769,64	20,52
2021	2.195,72	9.313,98	2.204,40	16.923,55	32.580,53	3.004,57	1.798,61	25,04
2022	2.706,10	8.812,96	2.151,91	25.615,58	31.340,35	3.483,74	1.800,09	21,64
Ocak 2023	2.488,17	8.998,76	2.206,83	28.211,67	28.035,95	3.287,71	1.898,63	23,75
Subat 2023	2.416,30	8.953,60	2.097,68	26.688,00	27.025,00	3.142,33	1.854,54	22,01
Mart 2023	2.289,26	8.833,65	2.113,37	23.271,24	23.980,43	2.954,91	1.912,73	21,92
Nisan 2023	1.938,56	8.812,69	2.147,47	23.741,67	25.845,00	2.771,91	2.000,42	21,92
Mayıs 2023	1.937,65	8.232,88	2.086,18	22.200,25	25.562,50	2.476,50	1.988,86	24,19
Haziran 2023	1.941,45	8.384,89	2.116,91	21.175,23	27.223,86	2.367,16	1.942,80	23,41
Temmuz 2023	2.151,64	8.443,98	2.105,38	20.881,43	28.704,29	2.395,38	1.948,85	24,04
Ağustos 2023	2.133,41	8.350,61	2.150,39	20.471,14	25.954,09	2.399,93	1.920,03	23,44
Eylül 2023	2.176,90	8.269,52	2.251,62	19.612,14	25.521,19	2.487,36	1.916,96	23,24

YILLARA GÖRE ALTIN FİYAT DEĞİŞİMİ S/oz

**boşuna mı
okuduk**

MEMDUH ÖZKOÇAK [1252]

1941 – ÇORUM

1965 – İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

29.06.2023 tarihinde HASTALIK nedeniyle vefat etti

NİZAMETTİN ÇAPKINOĞLU [2670]

1954 – BOLU

1979 – İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

10.07.2023 tarihinde HASTALIK nedeniyle vefat etti

NECAT HACI [13210]

1983 – FATİH

2009 – SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

15.07.2023 tarihinde HASTALIK nedeniyle vefat etti

ESAT CAN [877]

1936 – ŞANLIURFA

1962 – İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

16.07.2023 tarihinde HASTALIK nedeniyle vefat etti

ENGİN KÖSEOĞLU [12659]

1984 – MUĞLA

2009 – SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

19.07.2023 tarihinde HASTALIK nedeniyle vefat etti

REMZİ DEMİR [1097]

1942 – RİZE

1963 – İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

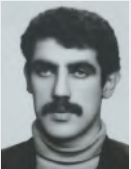
20.07.2023 tarihinde HASTALIK nedeniyle vefat etti

RASİH ŞERİFOĞULLARI [2068]

1949 – EREĞLİ

1974 – İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

30.07.2023 tarihinde HASTALIK nedeniyle vefat etti

METİN KADIRHAN [3703]

1959 – ZONGULDAK

1983 – HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

01.08.2023 tarihinde HASTALIK nedeniyle vefat etti

MEHMET ALİ GÖLCÜK [18260]

1991 – BEYOĞLU

2014 – BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ

26.08.2023 tarihinde TRAFİK KAZASI nedeniyle vefat etti

MURAT KILIÇ [9707]

1977 – BERLİN

2003 – SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

28.08.2023 tarihinde HASTALIK nedeniyle vefat etti

AHMET YILMAZ DİNÇER [893]

1937 – KÜTAHYA

1933 – İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

18.09.2023 tarihinde HASTALIK nedeniyle vefat etti

ATILLA TUNCAY [1469]

1942 – ARAÇ

1968 – İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

25.09.2023 tarihinde HASTALIK nedeniyle vefat etti

KADIN DAYANIŐMASI YAŐATIR

Odamız Kadın alıŐma Grubu'nun hazırladığı deftere merkez ve Őubelerimizden ulaşabilirsiniz.

IMCET 2023

Türkiye 28. Uluslararası Madencilik Kongresi ve Sergisi
28th International Mining Congress and Exhibition of Türkiye

Antalya

28 Kasım - 1 Aralık 2023

28 November - 1 December 2023

www.imcet.org.tr